

ΘΕΟΛΟΓΙΑ

ΤΡΙΜΗΝΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΣ ΛΗ'

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 1967

ΤΕΥΧΟΣ Β'

Η ΕΚΚΛΗΣΙΟΛΟΓΙΑ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΠΑΛΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΟΙΣ*

ΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΡΜΙΡΗ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Προλεγόμενα

Κατόπιν τῆς ὑπὸ τῆς Δ' Πανορθόδοξου Διασκέψεως τοῦ Βελιγραδίου τοῦ παρελθόντος ἔτους 1966 ἀναθέσεως ἡμῖν τῆς συντάξεως εἰσηγήσεως ἐπὶ τῆς Ἐκκλησιολογίας παρὰ τοῖς Παλαιοκαθολικοῖς, ἵνα χρησιμεύσῃ αὕτη εἰς τὸν ἐπικείμενον θεολογικὸν διάλογον μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Ὁρθόδοξων¹, συνετάξαμεν τὴν παρούσαν σύντομον μελέτην, στηριχθέντες ἐπ' ὀλίγων, δυστυχῶς, παλαιοκαθολικῶν κειμένων καὶ βοηθημάτων, ὅσα ἡδυνήθημεν νὰ συγκεντρώσωμεν ἐν Ἀθήναις, χωρὶς ὅμως νὰ δυνηθῶμεν νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν πάντα «τὰ συμβολικά, δογματικά καὶ λειτουργικά κείμενα τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας», ὡς ὥρισεν ὀρθῶς ἡ ἀποφασίσασα τὸν θεολογικὸν τοῦτον διάλογον Γ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις τῆς Ῥόδου, καὶ δὴ δι' «ἐπιτοπίου μελέτης εἰς τὰ σπουδαιότερα κέντρα τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας τῶν μορφῶν θεολογικῆς σκέψεως καὶ λατρείας καὶ τοῦ ἐν γένει ἐκκλησιαστικοῦ βίου ἐν αὐτῇ»², τοῦ ὅτε δὲν ἡδυνήθη νὰ πράξῃ, δυστυχῶς, καὶ ἡ συνελλθοῦσα ἐν Βελιγραδίῳ ἀπὸ 1-15 Σεπτεμβρίου 1966 Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ διαλόγου μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν.

Ἐτέρα δυσχέρεια, ἣν συνηγήσαμεν, εἶναι ἡ διαπιστωθεῖσα καὶ ὑπὸ τῆς Διορθόδοξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ διαλόγου μετὰ τῶν Παλαιοκα-

* Εἰσηγήσις ὑποβληθεῖσα πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν Διορθόδοξον Θεολογικὴν Ἐπιτροπὴν ἐπὶ τοῦ διαλόγου μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν.

1. Βλέπ. Ἰω. Καρμίρη, Ὁρθοδοξία καὶ Παλαιοκαθολικισμός, τευχ. Ι, Ἡ Δ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις τοῦ Βελιγραδίου, Ἀθῆναι 1966, σ. 36, ὡς καὶ γερμανικὴν μετάφρασιν αὐτοῦ ἐν «Internationale Kirchliche Zeitschrift» 57 (1967) 70-109 ὑπὸ τὸν τίτλον: «Der Dialog zwischen der orthodox-katholischen und der altkatholischen Kirche».

2. Ἰω. Καρμίρη, Ὁρθοδοξία καὶ Ῥωμαιοκαθολικισμός, τευχ. ΙΙ, Ἡ Γ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις τῆς Ῥόδου, Ἀθῆναι 1965, σ. 75-77.

θολικῶν ἐν τῇ σχετικῇ ἐκθέσει αὐτῆς¹, καθ' ἣν γενικῶς «ἡ δογματικὴ διδασκαλία τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας εἰσέτι δὲν εἶναι πλήρως διατετυπωμένη», εἰδικώτερον δὲ «ἐπὶ τοῦ περὶ Ἐκκλησίας δόγματος αἱ μέχρι τοῦδε δοθεῖσαι διατυπώσεις καὶ ἐξηγήσεις ἐπ' αὐτοῦ εἰσὶν ἀνεπαρκεῖς, διότι ἀσαφῶς οὗτοι ἐκφράζονται περὶ τῆς ἐννοίας καὶ περὶ τῆς φύσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ περὶ τοῦ ἀλαθήτου αὐτῆς, ὡς καὶ περὶ τῆς θέσεως τῶν κληρικῶν καὶ τῶν λαϊκῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῆς καθόλου ὁργανώσεως καὶ διοικήσεως αὐτῆς»². Αἱ ἀσάφειαι ἀκριβῶς αὗται τῆς παλαιοκαθολικῆς διδασκαλίας περὶ Ἐκκλησίας καὶ αἱ διαφοραὶ αὐτῆς πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον ἡγαγον τὸν S. Zankow εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐν τῷ ὀρθοδοξοπαλαιοκαθολικῷ διαλόγῳ «τὸ περὶ Ἐκκλησίας ζήτημα εἶναι τὸ δυσχερέστατον, διότι φαίνεται ὅτι ἐν αὐτῷ διίστανται περισσότερον αἱ ἐκατέρωθεν ἀπόψεις. Πράγματι, αἱ ἐν τῷ ζήτηματι τούτῳ παρουσιαζόμεναι διαφοραὶ ἀποτελοῦσι τὴν κυρίαν δυσχέρειαν πρὸς ἐπίτευξιν συνεννόησεως τῶν δύο Ἐκκλησιῶν»³. Οὕτω περὶ αὐτοῦ «ὕφίστανται ἐν τῷ Παλαιοκαθολικισμῷ εἰς εὐρεῖς κύκλους ἀσαφεῖς, ἐλαστικάι, πολυσήμαντοι καὶ ἐν μέρει ἀνακριβεῖς ἀντιλήψεις, ἐπηρεασμέναι ἀπὸ τοῦ Προτεσταντισμοῦ, ὡς ὅτι σήμερον δὲν ὑπάρχει ἡ ἀρχαία, ἀδιαίρετος, ὁρατὴ Ἐκκλησία κλπ.»⁴.

1. Σημειωτέον ἐνταῦθα, ὅτι ἡ διαπίστωσις αὕτη ἐγένετο κυρίως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀπὸ τοῦ 1874-1931 διεξαχθεισῶν θεολογικῶν συζητήσεων μεταξὺ τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τῶν Παλαιοκαθολικῶν καὶ πρὸ τῆς δημοσιεύσεως καὶ κυκλοφορίας τοῦ διαφωτιστικοῦ πῶς βιβλίου τοῦ παλαιοκαθολικοῦ ἐπισκόπου Urs Küry, *Die Altkatholische Kirche, ihre Geschichte, ihre Lehre, ihr Anliegen*, ἐν τῇ σειρά: *Die Kirchen der Welt*, τ. III, Stuttgart 1966, ὡς καὶ ἄλλων παλαιοκαθολικῶν συγγραμμάτων, ὧς ἐλάβομεν ἡμεῖς ἐν μέρει ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς παρούσης εἰσηγήσεως καὶ ὧς ὑποσημειοῦμεν ἐφεξῆς. Περιωρίσθημεν ὅμως εἰς εὐαρίτους τοιαύτας τῶν ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἑλβετίᾳ Παλαιοκαθολικῶν Ἐκκλησιῶν μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ πασῶν τῶν ἄλλων Παλαιοκαθολικῶν Ἐκκλησιῶν, οὔτε ἡδυνήθημεν νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὴν ὁλλανδιστὶ ἐκδοδομένην Δογματικὴν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Οὐτρέχτης A. Rinkel, *Dogmatische Theologie*, Band III. (Bisondere Dogmatik. College — Dictaat van Dr. A. Rinkel), Steucil 1956.

2. Ἰω. Καρμίρη, Ὁρθόδοξια καὶ Παλαιοκαθολικισμός, σ. 85. Τοῦ αὐτοῦ, Προσθήκαι εἰς τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1967, σ. 71, 74. Καὶ ὁ Παναγιώτης Μόσχας Σέργιος ἐθεώρει ἀνεπαρκῆ τὴν παλαιοκαθολικὴν ἀντίληψιν περὶ Ἐκκλησίας. Βλέπ.: *Qu'est ce qui nous sépare des anciens - catholiques?* ἐν «*Revue internationale de Théologie*» 13 (1904) 159 ἔξ. Πρβλ. καὶ W. Küppers, *Die altkatholische Kirchengemeinschaft und die Orthodoxie*, ἐν «*Altkatholisches Jahrbuch*» 1966, σ. 31.

3. S. Zankow, *Die Beziehungen des Altkatholizismus zu den Orthodoxen Kirchen des Ostens*, ἐν *IKZ*. 15 (1925) 223.

4. S. Zankow, *Beziehungen zwischen Altkatholiken und Orthodoxen*, ἐν *IKZ*. 52 (1962) 32. Τοῦτο κατετέθη καὶ ἐν τῇ Δ' Πανορθόδοξῳ Διασκέψει, ὡς ὑπάρχον καὶ ἀλλαγῶν μὲν, ἰδίᾳ δ' ἐν Πολωνίᾳ, αὐτὰ ὕφίστανται δύο γεωγραφικῶς ἀλλήλων Παλαιοκαθολικαὶ Ἐκκλησίαι, ὧν ἡ μὲν ὑπάγεται εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Οὐτρέχτης, ἡ δ' ἑτέρα οὐχί, ἐξακολουθοῦσι δὲ νὰ ἀσπάζωνται πλεῖστα παπικὰ δόγματα, καὶ δὲν ἐξεδήλωσαν ἐπιθυμίαν

Παρατηρητέον ὅτι τὴν ἐν λόγῳ δυσχέρειαν εἶχον ἤδη συναντήσει καὶ οἱ κατὰ τὸ τελευταῖον τέταρτον τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἀσχοληθέντες περὶ τὸν Παλαιοκαθολικισμόν Ὁρθόδοξοι θεολόγοι, ὑπὸ τῶν ὁποίων, ὡς ἔγραφε τῷ 1902 ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἰωακείμ Γ' πρὸς τὰς Ὁρθόδοξους Ἐκκλησίας, «διαφόρως ἐκρίνοντο ὑπὸ τῶν εἴτε ἐγγύθεν τὰ κατ' αὐτοὺς γνόντων εἴτε ἄπωθεν ἐκμελετησάντων ἡμετέρων ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν, ὧν τινες μὲν περὶ τῆς ὁμολογίας ταύτης ὡς ἐν σημείοις δογματικοῖς τῆς τελείας Ὁρθοδοξίας οὐσιωδῶς ἔτι ἀπεχούσης ἀποφαίνονται, τινὲς δὲ τοῦναντίον ταύτην κρίνουσιν ὡς μὴ περιέχουσαν διαφορὰς οὐσιώδεις, τὴν ἐνότητά τῆς πίστεως καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν καλυούσης, ἀλλ' ὡς μονοῦ συμπεπληρωμένην τὴν ὑπ' αὐτῶν ἀποδοχὴν τῆς ὅλης ὑγιαίνουσας ὀρθοδόξου διδασκαλίας καὶ παραδόσεως». Διὰ τοῦτο ὁ Πατριάρχης ἔκρινεν ἀναγκαῖον «αἰτῆσαι αὐτοὺς (τοὺς Παλαιοκαθολικοὺς) λόγον περὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἐλπίδος, ἥτοι σαφῆ τινα καὶ ἀκριβῆ καὶ ἐπίσημον ὁμολογίαν τῆς πίστεως αὐτῶν, ἐν συνόδῳ ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων καὶ ποιμένων αὐτῶν ἐκδεδομένην καὶ ὑπογεγραμμένην, ὅπως οὕτως ἢ δυνατὴ συζήτησις καὶ διασάφησις καὶ συνεννόησις καί, Θεοῦ συναιρομένου, ἐκπλήρωσις τοῦ κοινοῦ πόθου»¹. Ἀλλὰ καὶ βραδύτερον ἐν τῷ πρώτῳ παγκοσμίῳ συνεδρίῳ περὶ «Πίστεως καὶ τάξεως» ἐν Λωζάννῃ τῷ 1927 «ἐξεφράσθη ὑπὸ τῶν Ὁρθόδοξων ἡ ἐπιθυμία, ὅπως οἱ Παλαιοκαθολικοὶ διασαφίσωσιν ἰδίως τὴν διδασκαλίαν περὶ Ἐκκλησίας»², καθ' ὅσον οὗτοι «δὲν ἔχουσι σταθεράν διδασκαλίαν ἐπισήμως καθωρισμένην καὶ ὑπὸ πάντων ἀνεγνωρισμένην» οὐ μόνον περὶ Ἐκκλησίας ἀλλὰ καὶ περὶ συνόλου τῆς δογματικῆς πίστεως³. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἔγραψε πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Ἰωακείμ Γ', ὅτι «οἱ Παλαιοκαθολικοὶ οὐ μόνον πρὸς τὴν ἡμετέραν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν διίστανται ἐν οὐσιώδεσι δόγμασιν, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ἑαυτοὺς διατελοῦσιν ἐν πλήρει ἐνότητι καὶ ἁρμονίᾳ... καὶ ἐν πολλοῖς καὶ διαφόροις σπουδαίοις ζητήμασιν ἀορίστως καὶ ἀσαφῶς ἐκφράζονται»⁴. Διὰ πάντα ταῦτα τὴν ἀνωτέρω αὐθεντικὴν παλαιοκαθολικὴν ὁμολογίαν πίστεως ἠτήσατο καὶ ἡ Δ' Πανορθόδοξος

ἐνώσεως μετὰ τῶν Ὁρθόδοξων». «Θεν-εὐλόγως ἐξεφράσθη ὑπὸ μελῶν τῆς Διασκέψεως ἡ ἀπορία: με ποίους λοιπὸν θὰ διεξαχθῇ ὁ διάλογος καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ποίας (κοινῆς) παλαιοκαθολικῆς ὁμολογίας; (Βλέπ. Ἑλληνικὰ πρακτικὰ συνεδρίας 13.9.1966, σ. 25-26).

1. Ἰω. Καρμίρη, Προσθῆκαι εἰς τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα... σ. 16-17, 21.

2. S. Zankow, Beziehungen zwischen Altkatholiken und Orthodoxen, ἐν IKZ. 62 (1962) 34.

3. Κ. Δυοβουνιώτου, ἐν «Θεολογία» 4 (1926) 174.

4. Βλέπ. Ἡ περὶ τῶν σχέσεων τῶν Αὐτοκεφάλων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν καὶ περὶ ἄλλων γενικῶν ζητημάτων πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ ἐγκύκλιος τοῦ 1902, αἱ εἰς αὐτὴν ἀπαντήσεις τῶν ἁγίων Αὐτοκεφάλων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν καὶ ἡ ἀνταπάντησις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Κωνσταντινουπόλις 1904, σ. 40.

Διάσκεψις τοῦ Βελιγραδίου¹, ἵνα ἐπ' αὐτῆς στηριχθῇ ὁ ἐπικείμενος θεολογικὸς διάλογος μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Παλαιοκαθολικῶν, περιοριζομένων οὕτω τῶν ἐκ τῆς ἐλλείψεως αὐτῆς δυσχερειῶν τῶν Ὁρθοδόξων, ἰδίως προκειμένων περὶ θεολογικῶν γνώμῶν παλαιοκαθολικῶν τινων θεολόγων, ἀποκλινόντων πως ἀπὸ τῆς διδασκαλίας τῶν Κατηχήσεων τῆς ἐαυτῶν Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἐαυτῶν ἐπισκόπων.

Θεωροῦμεν δὲ καθήκον ἡμῶν, ὅπως τονίσωμεν ἐνταῦθα κατηγορηματικῶς, πρῶτον μὲν ὅτι παρίσταται ἀπόλυτος ἀνάγκη διασαφήσεως καὶ συμπληρώσεως τῆς παλαιοκαθολικῆς διδασκαλίας, καὶ δὴ δι' ἐπισήμου καὶ ὑπευθύνου ὁμολογίας πίστεως, πρὸς στήριξιν ἐπ' αὐτῆς τοῦ ὀρθοδοξοπαλαιοκαθολικοῦ διαλόγου· δεύτερον δὲ ὅτι, καίτοι καὶ ἡμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι, ἐξ ἴσου ὡς καὶ οἱ Παλαιοκαθολικοί², ποθοῦμεν τὴν ἑνωσιν καὶ τὴν intercommunio, ἐν τοῦτοις πιστεύομεν, ὅτι ἡ ποθουμένη ἀμοιβαίως ἐκκλησιαστικὴ ἑνωσις καὶ ἡ κοινωνία in sacris εἶναι ἀδύνατος ἄνευ προηγουμένης ἀπολύτου συμφωνίας ἐπὶ συνόλου τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, ὀφειλουσῶν ὅπως ἐκθῶσιν αὐτὴν σαφῶς καὶ ἀuthεντικῶς, ἀπορριπτομένου παντὸς δογματικοῦ μινιμαλισμοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ συγκρητισμοῦ³. Ὡς *conditio sine qua*

1. Ἰω. Καρμίρη, Ὁρθοδοξία καὶ Παλαιοκαθολικισμός, σ. 81.

2. Οὕτως ὁ ἀρχιεπίσκοπος Οὐτρέχτης A. Rinkel ἐν τῷ ἐνώπιον τοῦ ιη' παλαιοκαθολικοῦ συνεδρίου ἐν Haarlem τῷ 1961 λόγῳ του ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Altkatholisch und Orthodox» εἶπε, σὺν ἄλλοις, τὰ ἑξῆς: «Wir wünschen leidenschaftlich, dass wir uns gegenseitig als Teilhaber und Träger der einen heiligen katholischen und apostolischen Kirche betrachten und anerkennen, der Kirche, in der wir in der Stimme der Apostel und der Väter die Stimme unseres Herrn vernehmen. Wir wünschen, dass wir Altkatholiken nicht länger abseits zu stehen brauchen, wenn Ihr, Brüder vom Osten, — und dass Ihr nicht länger abseits zu stehen brauchet, wenn wir, Eure Brüder vom Westen, das heilige Mahl des Herrn feiern, in der heiligen Eucharistie Ihm begegnen, auch wenn dieses Abseitsstehen die Haltung der Anbetung ist, weil wir gerade dort den Herrn und unseren gemeinsamen tiefsten Glauben erkennen. Wir wollen an dem einen Altar das eine Opfer feiern und am selben einen Mahl teilnehmen, weil der Herr solches will und von uns erwartet... Was wir wollen, erwarten und erleben, Brüder der heiligen Orthodoxie, die Ihr unsere ältesten Väter seid? Sehet, wir kommen zu Euch in der Übereinstimmung unseres Denkens, mit der Liebe unseres Herzens und mit der Bereitschaft unseres Willens. So strecken wir Euch die Hände entgegen. Wir wissen, dass Ihr die Eurigen bereithaltet. Wir wollen, dass unsere Hände sich greifen». (Ἐν ΙΚΖ. 51 (1961) 269-270).

3. Διότι, ὡς ἐν τῇ «Θρησκευτικῇ καὶ Ἠθικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ», ἄρθρον Δόγμα, τ. 5, σ. 132, γράφομεν, ἐξ ἐπόψεως ὀρθόδοξου «δέον ν' ἀπορρίπτηται πᾶσα ἀντίθετος γνώμη, ἐκφερομένη ὑπὸ θεολόγων ἀγνοούντων ἢ παρεξηγούντων τὰ ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ κρατοῦντα, καὶ πειρωμένων νὰ περιορίσωσι τὰ ὀρθόδοξα δόγματα μόνον εἰς τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐπὶ τὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων θεσπισθέντα ἢ νὰ διακρίνωσιν αὐτὰ εἰς κύρια καὶ δευτερεύοντα ἢ οὐσιώδη καὶ ἐπουσιώδη ἢ μεγάλα καὶ μικρά, καθ' ὅσον πάντα ἀνεξαίρετως τὰ ὀρθόδοξα δόγματα εἶναι ἰσόκυρα καὶ ἰσοστάσια, ὡς «δόγματα Θεοῦ». «Τὸ γὰρ ἐπὶ δόγμασιν, εἶτε

ποῦ λοιπὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνώσεως θεωρεῖ εὐλόγως ἡ Ὁρθόδοξος Καθολικὴ Ἐκκλησία τὴν ἀπόλυτον δογματικὴν ἑνωσιν, καὶ ταύτην τὴν ἀρχὴν τῆς δογματικῆς ἐνώσεως ὡς βάσιν πραγματικῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν ἀποδέχεται μόνην ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία»¹, πιστεύουσα, ὡς ἐδήλωσε καὶ ὁ Βούλγαρος ὀρθόδοξος θεολόγος S. Zankow ἐνώπιον τοῦ ἰ' παλαιοκαθολικοῦ συνεδρίου ἐν Βέρνη τῷ 1925, ὅτι ἄνευ τοιαύτης συμφωνίας καὶ ἐνώσεως ἐν τῇ πίστει «δὲν εἶναι δυνατόν νὰ φθάσωμεν εἰς πραγματικὴν καὶ πλήρη ἑνωσιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, ἄνευ δὲ τῆς τοιαύτης ἐνώσεως θὰ παραμένωμεν ἐν τῇ θέσει τῶν ἀπλῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων. Ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου ἡ ἑνωσις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἄνευ τῆς ἐνώσεως καὶ ἐνόητος ἐν τῇ πίστει εἶναι ἀδύνατος. Ἡμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι δὲν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν τὴν ἄποψιν, ὅτι ἡ παγκόσμιος χριστιανικὴ ἀγάπη συνεπάγεται ἀδιαφορίαν πρὸς τὰς δογματικὰς διαφορὰς καὶ ὅτι ἐπὶ τῆς ἀδιαφορίας ταύτης δύναται νὰ στηριχθῇ ἡ ἑνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἐὰν ἐδεχόμεθα τοιαύτην τινὰ ἄποψιν, δὲν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν τὸ παρελθὸν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, οὐδὲ νὰ ἐννοήσωμεν πῶς ἐνεφανίσθη ὁ Παλαιοκαθολικισμὸς καὶ διατί οὗτος ἀπέρριψε τὸ βατικάνειον καὶ πολλὰ ἄλλα δόγματα τῆς Ῥωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Κατὰ ταῦτα ἡμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι φρονοῦμεν ὅτι, ὅπως ὁ Χριστιανισμὸς ἢ ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἄνευ ἀρχῶν εἶναι τι τῶν ἀδυνάτων καὶ παραλόγων, οὕτω καὶ ἡ ἑνωσις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἡμῶν ἄνευ ἐνώσεως καὶ ἐνόητος ἐν τῇ πίστει εἶναι ἀδύνατος καὶ παράλογος»².

Περαιτέρω, χάριν τῶν Ὁρθοδόξων ἀναγνωστῶν, δεόν εἰσαγωγικῶς νὰ παρατηρηθῇ περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ὅτι αὕτη, προσελθοῦσα ἐκ τῆς ἀπορρίψεως τῶν ἀποφάσεων τῆς Α' Βατικανεῖου Συνόδου τοῦ ἔτους 1870 περὶ τοῦ ἀλαλήτου καὶ τοῦ πρωτείου τοῦ Πάπα, ἠνώθη μετὰ τῆς «Ἐκκλησίας τῆς Οὐτρέχτης», δηλ. δὴ τοῦ ἐν Ὁλλανδίᾳ τμήματος τῆς Ῥωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, τὸ ὅποιον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ιη' αἰῶνος (1725) ἦλθεν εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ῥώμης διὰ λόγους κανονικοδιοικητικοὺς κυρίως. Ἐπομένως ὁ Παλαιοκαθολικισμὸς ἔχει διπλὴν ἀρ-

μικροῖς εἴτε μεγάλους, ἀμαρτάνειν, ταῦτόν ἐστιν· ἐξ ἀμφοτέρων γὰρ ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ ἀθετεῖται». (Τὰ ῥά σι ο ς Κ ω ν σ τ α ν τ ι ν ο υ π ὅ λ ε ω ς, εἰς Πρακτικά Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, παρὰ J. Harduin, Acta Conciliorum, τ. IV, σ. 60): Ἡ ἀθέτησις δὲ τῶν «μικρῶν» δογμάτων, τῶν φερομένων ἐν τῇ Ἱερᾷ Παράδοσει, ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἀπιστίαν· αὐτὰ γὰρ μὴ κατὰ τὴν Παράδοσιν τῆς (Ὁρθοδόξου) Καθολικῆς Ἐκκλησίας πιστεύων ἀπιστός ἐστιν». (Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Ἐκδ. ὀρθ. πίστεως IV, 10. Migne P.G. 94, 1128).

1. X. Ἀνδρούτσου, Αἱ βάσεις τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν κατὰ τὰ ἀρτίφην τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν γράμματα, Κωνσταντινούπολις 1905, σ. 61. Βλέπ. καὶ Ἐκθεσίς τῆς Δ' Πανορθοδόξου Διασκέψεως τοῦ Βελιγραδίου (1966), ἐν Ἰω. Καρμίρη, μν. ἔ. σ. 66-67.

2. S. Zankow, Die Beziehungen des Altkatholizismus zu den Orthodoxen Kirchen des Ostens, ἐν IKZ. 15 (1925) 216-217.

χὴν, μίαν ἐν ἔτει 1725, ὅτε ἀνεξαρτοποιήθη ἀπὸ τῆς Ῥώμης ἡ μέχρι σήμερον ὑφισταμένη Παλαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία τῆς Ὀλλανδίας, καὶ ἑτέραν ἐν ἔτει 1870, ὅτε ἀπεσχίσθησαν ἀπὸ τῆς Ῥώμης, ἀπορρίψασαι τὰ νέα δόγματα τῆς Α' Βατικανείου Συνόδου περὶ τοῦ ἀλαθήτου καὶ τοῦ πρωτείου τοῦ ἐπισκόπου Ῥώμης, αἱ βαθμηδὸν συγκροτηθεῖσαι καὶ μέχρι σήμερον ὑφιστάμεναι Παλαιοκαθολικαὶ Ἐκκλησίαι τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἑλβετίας, μεθ' ὧν ἠνώθησαν μεταγενεστέρως καὶ αἱ Παλαιοκαθολικαὶ Ἐκκλησίαι τῆς Αὐστρίας, τῆς Τσεχοσλοβακίας, τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ τῆς Πολωνίας (ἐν τε τῇ Πολωνίᾳ καὶ τῇ Ἀμερικῇ). Πρώτη λοιπὸν συνεκροτήθη ἡ Παλαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία τῆς Ὀλλανδίας, περὶ ἧς παρατηρεῖ ὁ νῦν ἀρχιεπίσκοπος Οὐτρέχτης A. Rinkel, ὅτι «ἐνεκα τούτου ἀπεχωρίσθη ἡ ἐν ταῖς Κάτω Χώραις Ἐκκλησία ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ῥώμης, ἀλλὰ δὲν ἔθηκεν ἐαυτὴν ἔξω τῆς ἐνότητος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Δύσεως... Ἡ Ἐκκλησία αὕτη ἀξιοῖ, ὅτι εἶναι ἡ ἀντιπρόσωπος τῆς δυτικῆς-καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐν ταῖς Κάτω Χώραις, ἐν αἷς ἀνάγει τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς τὸν ἅγιον Willibrord, ὅστις ἐν ἔτει 691 ἤρχισε τὸ ἱεραποστολικὸν ἔργον εἰς τὴν χώραν τῶν Φρύζων»¹.

Μετὰ ταύτης λοιπὸν τῆς «Ἐκκλησίας τῆς Οὐτρέχτης» συνενωθεῖσα ἡ Παλαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία καὶ εἰς ταύτην ἀνάγουσα τὴν ἀρχὴν τῆς ἡ Παλαιοκαθολικῆς Ἱεραρχίας, ἔχει τὴν συνείδησιν ὅτι συνεχίζει τὴν ἐν ταῖς Κάτω Χώραις ἀρχαίαν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, αὐτοχαρακτηριζομένη ὡς ἡ «δυτικὴ ἀντιπρό-

1. A. Rinkel, Die Lehre von der Kirche nach der Auffassung der alt-katholischen Kirche, ἐν IKZ. 39 (1949) 2. Συνεχίζων δὲ ὁ παλαιοκαθολικὸς οὗτος ἀρχιεπίσκοπος γράφει, αὐτόθι σ. 2-3, ὅτι, πλὴν τῆς ἐν Ὀλλανδίᾳ Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, «auch diejenigen Kirchen, die sich unter Ablehnung der vatikanischen Dogmen nach dem Jahre 1870 in Deutschland, der Schweiz, Österreich und sonstwo in Europa sowie auch unter den polnischen Einwanderern in Nordamerika organisierten, wollen nicht als «neue», in jenen Tagen «entstandene» Kirchen angesehen werden. Sie organisierten sich aus Gruppen römischer Katholiken, die die Irrtümer Roms ablehnten und jener alten katholischen Kirche treu bleiben wollten, die ihren Ursprung auf die Verkündigung der Apostel und ihrer Nachfolger zurückführt und die vor dem Bruch zwischen Osten und Westen, zusammen mit der morgenländischen katholischen Kirche, die eine, ungeteilte katholische Kirche bildete. Alle der «Utrechter Union» angehörigen «altkatholischen Kirchen» wollen sich also als die Repräsentantinnen und Fortsetzung jener abendländisch-katholischen Kirche betrachtet wissen, die ihren Ursprung vom ersten Jahrhundert her ableitet». Πλεῖον περὶ τῶν τοπικῶν «Παλαιοκαθολικῶν Ἐκκλησιῶν» βλέπε ἐν Μητροπολίτου Σάφδρων Μαξίμου, Παλαιοκαθολικισμὸς καὶ Ὁρθοδοξία, Ἀθῆναι 1966, σ. 121 ἑξ. F. Siegmund-Schultze (hrsg.), Ekklesia. Eine Sammlung von Selbstdarstellungen der christlichen Kirchen. Band III. Die Altkatholische Kirche. Gotha 1935, σ. 23 ἑξ., 54 ἑξ., 65 ἑξ., 75 ἑξ. καὶ 84 ἑξ. «Altkatholisches Jahrbuch 1966, σ. 78 ἑξ., ὡς καὶ τὰς ἐν τέλει τοῦ παρόντος τεύχους δύο συναφεῖς ἡμετέρας βιβλιοκρισίας.

σωπος τῆς ἀρχαίας ἀδιαίρετου Καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς πρώτης χιλιετηρίδος καὶ ἡ κληρονόμος τῶν μεσαιωνικῶν καὶ νεωτέρων παλαιοκαθολικῶν κινήσεων»¹. Ὡς ἐλέχθη, ἡ Παλαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἀπεσπᾶσθη ἐκ τῆς Ῥωμαϊκῆς συνετεία τῆς ὑπὸ τῆς Α' Βατικανείου Συνόδου τοῦ 1870 δογματοποιήσεως τοῦ ἀλαθῆτους τοῦ Πάπα μετὰ τοῦ ἀπολύτου μοναρχικοῦ πρωτείου ἐξουσίας αὐτοῦ², συγκροτηθείσης τῆς πρώτης αὐτονόμου παλαιοκαθολικῆς ἐπισκοπῆς ἐν Γερμανίᾳ τῷ 1874 ὑπὸ τὸν θεολόγον καθηγητὴν J. H. Reinkens, χειροτονηθέντα ἐπίσκοπον ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Οὐτρέχτης³. Διετήρησεν ὁμοῦς

1. W. Krah1, Altkirchliche Katholizität und päpstlicher Primat. (Sonderdruck Altkatholisches Jahrbuch 1966). Bonn 1966, σ. 47.

2. Βλέπ. C. B. Moss, The Old Catholic Movement, its Origins and History, London 1964, σ. 226 ἐξ. F. Siegmund-Schultze, Ekklesia III, 23 ἐξ.

3. Τὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἐκτίθων ὡς ἔπεται ὁ W. Krah1, αὐτόθι σ. 72-73: «Vom 27. bis 29. Mai 1874 trat in Bonn die erste Synode der Alt-Katholiken nach dem Vatikanischen Konzil von 1870 zusammen, das durch die Verkündigung neuer Papstdogmen Zehntausende von Katholiken in eine kirchliche Notlage gebracht hatte, indem diese wegen ihres Festhaltens am alten katholischen Glauben exkommuniziert worden waren. In ihrer kirchlichen Not hatten sie sich zu örtlichen und regionalen altkatholischen Gemeinschaften zusammengeschlossen und schritten nun, fast 4 Jahre nach dem Vatikanischen Konzil, als keine Hoffnung mehr geblieben war, zur formellen Konstituierung eines autonomen katholischen Bistums in Deutschland, das die Kontinuität der alten, vorvatikanischen Katholischen Kirche wahren, beziehungsweise ihre Integrität wieder herstellen sollte. 98 alt-katholische Gemeinden Deutschlands, die rund 35000 Katholiken zu ihren Mitgliedern zählten, hatten 30 katholische Geistliche und 59 Laien, die zu den hervorragendsten Vertretern der katholischen Theologie und Intelligenz Deutschlands gehörten, zur konstituierenden Versammlung nach Bonn geschickt. Den Vorsitz führte der Professor der Katholisch-Theologischen Fakultät der Universität Breslau J. H. Reinkens, der nach legitimer Wahl und der kanonischen Sanktion des katholischen Erzbischofs von Utrecht und Metropolitens der niederländischen Kirchenprovinz am 11. August 1873 in Rotterdam zum ersten nachvatikanischen Katholischen Bischof der Alt-Katholiken in Deutschland konsekriert worden war. Die Synode ratifizierte einstimmig die alt-katholische Kirchenverfassung, durch welche die altkirchlichen Grundsätze wiederhergestellt wurden, und vollzog durch deren Inkraftsetzung die formelle Konstituierung des katholischen Bistums der Alt-Katholiken Deutschlands, wie es heute noch besteht». Ἐν τῷ ἐναρκτηρίῳ λόγῳ τοῦ ἐτόνισεν, σὺν ἄλλοις, ὁ ἐπίσκοπος J. H. Reinkens: «Wenn daher im Laufe der Zeiten Missbräuche sich eingewurzelt, Menschengesetzungen das Göttliche in der Kirche verdunkelt und entstellt haben, dann ist für die Wiederherstellung der ursprünglichen Reinheit und Schönheit des Reiches Gottes nicht die Gewohnheit die Norm, sondern die Wahrheit; dann tut es Not, mit kühnem Mute, vertrauend auf den in der Gesamtheit bleibenden Hl. Geist, die Erneuerung in der Wahrheit anzustreben». Καὶ συμπεραίνει ὁ W. Krah1: «Grundlage der alt-katholischen Kirchenverfassung ist das altkirchliche Synodalprinzip, nach welchem Bischof, Priester und Laien gemeinsam die Dinge des kirchlichen Lebens regeln, und Bischof und

αὕτη τὴν πίστιν τῆς ἀρχαίας ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας. Δι' ὃ καὶ οἱ παλαιοκαθολικοὶ ἐπίσκοποι διεκήρυξαν τῇ 14 Σεπτεμβρίου 1889 διὰ τῆς γνωστῆς «Δηλώσεως τῆς Οὐτρέχτης»: «Ἐμμένομεν ἐν τῇ θεμελιώδει ἀρχῇ τῆς Ἐκκλησίας, ἣν διετύπωσε Βικέντιος ὁ ἐκ Λειρίνης ἐν τῇ ἐξῆς προτάσει: «Ἄς διακατέχωμεν ὅ,τι πανταχοῦ, ὅ,τι πάντοτε, ὅ,τι ὑπὸ πάντων ἐπιστεύθη· διότι τοῦτο εἶναι ἀληθῶς καὶ κυρίως εἰπεῖν καθολικόν». Διὰ ταῦτα ἐμμένομεν ἐν τῇ πίστει τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ὡς αὕτη διευπλώθη ἐν τοῖς οἰκουμενικοῖς συμβόλοις καὶ ἐν τοῖς γενικῶς ἀνεγνωρισμένοις δογματικοῖς ὅροις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῆς ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας τῆς πρώτης χιλιετηρίδος»¹. Ἐντεῦθεν καὶ οἱ Παλαιοκαθολικοὶ ἔχουσι τὴν συνείδησιν, ὅτι ἀποτελοῦσι «καθολικὴν Ἐκκλησίαν... Ὁ Παλαιοκαθολικισμὸς εἶναι καθολικός, διότι ἐμμένει ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς Παραδόσεως τῆς ἀρχαίας ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας, τῇ ἀποστολικῇ διαδοχῇ τῶν ἐπισκόπων αὐτῆς, τοῖς συμβόλοις, τοῖς λειτουργικοῖς ἐθίμοις καὶ τῷ ἐκκλησιαστικῷ πολιτεύματι τῆς πρώτης χιλιετηρίδος. Πρὸ πάντων ὅμως ὁ Παλαιοκαθολικισμὸς εἶναι καθολικός, διότι εἶναι σαφῶς χριστοκεντρικός, τ.έ. ἀναφέρεται εἰς τὸν Χριστὸν ὡς Σωτῆρα καὶ Λυτρωτὴν καὶ ὡς κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας»².

Πλὴν ὅμως τῶν αὐτοομολογιῶν τούτων τῶν Παλαιοκαθολικῶν καὶ ἡ ἡμέτερα Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ διαλόγου μετὰ τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Δ' Πανορθόδοξῃ Διασκέψει τοῦ Βελιγραδίου «διεπίστωσε τοῦτο μὲν τὴν κοινὴν ὑπὸ τε τῶν Παλαιοκαθολικῶν καὶ τῶν Ὀρθοδόξων

Geistliche in allgemeiner Wahl für ihr Amt bestellt werden und immer der Gesamtheit verantwortlich bleiben — ein Prinzip, dem im weltlichen Bereich die demokratische Staatsform entspricht, und das im wesentlichen auch in der Orthodoxen Kirche bis heute beibehalten wurden».

1. U. Küry, μν. ξ. σ. 426-427, γαλλικὴ μετάφρασις ἐν «Istina» 15 (1958) 57-59, ἑλληνικὴ δὲ ἐν Ἰω. Καρμίρη, Ὀρθοδοξία καὶ Παλαιοκαθολικισμὸς, σ. 15. Πρβλ. καὶ A. Rinkel, Das altkatholische Bekenntnis, ἐν IKZ. 55 (1965) 201: «In dieser lapidaren Erklärung ist das «altkatholische Bekenntnis» festgelegt und zum Symbolum der genannten Kirchen erhoben worden. Diese «Utrechter Erklärung» bindet ihre Mitglieder an festumrissene Grenzen, an feststehende Dokumente, an eine klar formulierte Glaubensüberzeugung». Γενικώτερον βλέπ. C. G. van Riel, Die Bischofskonferenz und die Bischofsklärung zu Utrecht vom Jahre 1889, ἐν IKZ. 1939, σ. 129-145. Ὡς πρὸς δὲ τὰς πηγὰς τῆς παλαιοκαθολικῆς πίστεως εἰδικώτερον γράφει ὁ παλαιοκαθολικὸς ἐπίσκοπος J. J. Demmel, Was ist alt-katholisch?, Bonn 1958⁴, σ. 6: «Das theologische Denken des Alt-Katholizismus schreitet fort in der Richtung einer stärkeren Akzentuierung des Vorranges der Schrift vor der Tradition. Die tridentinische Gleichstellung von Schrift und Tradition wird aufgegeben. Im Zusammenhang damit wird die Tradition immer deutlicher als Tradition der Kirche verstanden, die mit der Lehre und Praxis der alten Kirche identisch ist».

2. J. J. Demmel, αὐτόθι, σ. 7.

ἀπόρριψιν τῶν νεοδιδασκαλιῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ῥώμης περὶ τοῦ παπικοῦ ἀλαθήτου καὶ πρωτείου, τῆς προσθήκης τοῦ Filioque ἐν τῷ ἱερῷ Συμβόλῳ τῆς πίστεως, τῆς ἀσπίλου συλλήψεως (καὶ τῆς ἐνσωμάτου ἀναλήψεως) τῆς Θεοτόκου καὶ ἄλλων παπικῶν ἀποφάνσεων, τῶν ὑπερτάκτων ἔργων, τοῦ θησαυροῦ τῶν περισσεουσῶν ἀξιομισθιῶν τῶν Ἀγίων, τῶν ἀφέσεων, τοῦ καθαρτηρίου πυρός, τῆς γενικῆς καταναγκαστικῆς ἀγαμίας τοῦ Κλήρου, τῶν μετὰ τὸ 1054 λατινικῶν συνόδων καὶ τῶν κανόνων αὐτῶν, τῆς ἀγνώστου καὶ ἀκαταλήπτου τοῖς πιστοῖς λατινικῆς γλώσσης ἐν τῇ θείᾳ λατρείᾳ, ἥτις δέον νὰ τελῇται ἐν τῇ μητρικῇ τῶν χριστιανικῶν λαῶν γλώσσῃ κ.λ.π.»¹, τοῦτο δέ, μελετήσασα τὰς ἐπὶ ἑνα περίπου αἰῶνα διεξαχθείσας μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Παλαιοκαθολικῶν θεολογικὰς συζητήσεις, καὶ δὴ κατὰ τὰς τρεῖς κυρίας φάσεις αὐτῶν, ἥτοι α) ἐν τοῖς συνεδρίοις τῆς Βόννης τῷ 1874-1875, β) ἐν τῷ θεολογικῷ διαλόγῳ μεταξὺ τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Πετροπόλεως καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ῥοττερντάμης τῷ 1892-1898, καὶ γ) ἐν τῇ ἐν Βόννῃ τῷ 1931 συνδιασκεύῃ Ὁρθοδόξων καὶ Παλαιοκαθολικῶν, διεπίστωσεν ὅτι κατ' αὐτάς οἱ Παλαιοκαθολικοὶ ἐφάνησαν ὡς δεχόμενοι: «1. Τὴν Ἀγίαν Γραφὴν καὶ τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν ὡς τὰς δύο πηγὰς τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὀρίζοντες τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν ὡς «διασάφειν καὶ συμπλήρῳσιν τῆς Ἀγίας Γραφῆς διὰ τῆς ὁμοφώνου ἐγγράφου παραδόσεως τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας».

2. Τὸν Κανόνα τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ὡς ἀποτελούμενον ἐκ τῶν θεοπνεύστων βιβλίων τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ ἐκ τῶν δευτεροκανονικῶν ἢ ἀναγινωσκομένων βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τὰ τελευταῖα ταῦτα δεχόμενοι ὡς μὴ ἀπόκρυφα, ὡς ἔχοντα ἀξίαν ἐποικοδομητικὴν καὶ καλὰ πρὸς ἀνάγνωσιν, εὐνοήτου πάντοτε ὄντος, ὅτι οὐδεμία μετάφρασις τῆς Ἀγίας Γραφῆς δύναται νὰ ἀντιποιτῇται αὐθεντίαν μετίζονα τοῦ πρωτοτύπου.

3. Τὸ Σύμβολον τῆς Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως (ἄνευ τῆς προσθήκης τοῦ Filioque) ὡς ἐπίσημον σύμβολον τῆς πίστεως, ἀναγνωρίζοντες ἅμα καὶ τὸ οὕτω καλούμενον Ἀποστολικὸν Σύμβολον ὡς σύμβολον βαπτίσματος.

4. Τὰς δογματικὰς ἀποφάσεις τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῶν ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων κυρωθεισῶν Τοπικῶν Συνόδων.

5. Τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, θεωρητικῶς τοῦλάχιστον.

6. Τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἀγίας Τριάδος γενικῶς, χαρακτηρίζοντες ταύτην ὡς τὸ μέγα ἀγαθὸν τῆς χριστιανικῆς πίστεως, πρὸς καθορισμὸν τῆς ὁποίας ἡ Ἐκκλησία κατέβαλε προσπάθειάς ἐπὶ πέντε ὅλους αἰῶνας, καὶ ἀποδεχόμενοι τὴν ὀρθόδοξον πίστιν εἰς τὸν ἑνα καὶ τὸν αὐτὸν Χριστὸν, Υἱόν, Κύριον, Μονογενῆ, ἐν δυσὶ φύσεσιν ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως καὶ ἀχωρίστως, μοναδικὴν κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας.

1. Ἰω. Καρμίρη, μν. ἔ. σ. 43.

7. Ἐκ τῆς περὶ Ἐκκλησίας διδασκαλίας τὰ κατωτέρω μνημονευθησόμενα σημεία.

8. Ὡς ὅρον τῆς δικαιώσεως τὴν δι' ἀγάπης ἐνεργουμένην πίστιν, καὶ οὐχὶ τὴν πίστιν ἄνευ τῆς ἀγάπης.

9. Τὸ ἐπτάριθμον τῶν Μυστηρίων, ἐξαίροντες ἰδιαιτέρως τὸ Βάπτισμα καὶ τὴν θεϊαν Εὐχαριστίαν, ἐκεῖνο μὲν ὡς μυστήριον, δι' οὗ εἰσερχόμεθα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ταύτην δὲ ὡς κέντρον καὶ χάριν, συνδέουσιν πάντας τοὺς χριστιανούς.

10. Τὴν τιμὴν καὶ προσκύνῃσιν τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν Ἀγίων, ἀναγνωρίζοντες τὴν προσκύνῃσιν αὐτῶν, καὶ δὴ τὴν τιμὴν τῆς Θεοτόκου, ἥτις καὶ ἐν τῇ Λειτουργίᾳ ἰδιαζόντως ἐξαίρεται, καὶ ἀπορρίπτοντες μόνον τὰς καταχρήσεις ἐν τῇ τιμῇ τῶν Ἀγίων, τὰς παρουσιαζομένας ἐν τῇ Ῥωμαιοκαθολικῇ Ἐκκλησίᾳ.

11. Τὴν εἰς τὰς ἱερὰς Εἰκόνας καὶ τὰ ἱερὰ Λείψανα ἀποδιδομένην τιμὴν, ἐφ' ὅσον ἡ τιμὴ αὕτη ἀναφέρεται οὐχὶ εἰς τὴν ὕλην, ἀλλ' εἰς τὸ δι' αὐτῆς εἰκονιζόμενον πρόσωπον.

12. Τὴν νηστείαν, περιορίζοντες ὅμως αὐτὴν εἰς τὴν Παρασκευὴν καὶ τὴν πρὸ τοῦ ἁγίου Πάσχα μεγάλην Τεσσαρακοστήν.

13. Τὰ Μνημόσυνα, λέγοντες «ὅτι προσευχόμενοι ἐπικαλούμεθα τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων καὶ τὰ ἄλλα θεωροῦντες ὡς παρὰ μένοντα μυστήριον»¹.

Μετὰ τὰ εἰσαγωγικῶς εἰρημένα ὀλίγα ταῦτα περὶ τῆς παρουσίας εἰσηγήσεως καὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς διδασκαλίας γενικῶς τῶν Παλαιοκαθολικῶν εἰσερχόμεθα εἰς τὸ εἰδικὸν θέμα ἡμῶν, τ.ξ. τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν περὶ Ἐκκλησίας, τὸ ὅποιον διαπραγματευόμεθα ὁμιλοῦντες πρῶτον περὶ τῆς ἐννοίας καὶ τῆς φύσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ δεύτερον περὶ τῆς διοργανώσεως αὐτῆς, ἐπιτάσσοντες δὲ καὶ βραχέα τινὰ ἐπιλεγόμενα.

1. Ἰω. Καρμίρη, μν. ξ. σ. 82-84. Βλέπ. καὶ σ. 49: «Ἐνωεῖται βεβαίως, ὅτι ἐναπόκειται εἰς τὴν Διορθόδοξον Θεολογικὴν Ἐπιτροπὴν, ὅπως κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ μέλλοντος διαλόγου ἐξακριβώσῃ τὸν πραγματικὸν βαθμὸν τῆς συμφωνίας τῶν Παλαιοκαθολικῶν ἐν τοῖς ἀνωτέρω σημείοις πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὡς καὶ τὴν ὑφισταμένην τυχόν συμφωνίαν αὐτῶν καὶ ἐπὶ ἄλλων σημείων τῆς δογματικῆς διδασκαλίας. Ἐν τῷ μεταξύ, κρίνοντες γενικῶς τὰ ἀποτελέσματα τοῦ μεταξύ τῶν Ὀρθοδόξων καὶ τῶν Παλαιοκαθολικῶν θεολογικοῦ διαλόγου κατὰ τὰς προηγηθείσας τρεῖς πρώτας φάσεις αὐτοῦ, καταλήγομεν εἰς παραπλήσιον συμπέρασμα πρὸς ἐκεῖνο τοῦ C1. *Latine, Vieux — catholiques et Orthodoxes en quête d'union depuis trois quarts de siècle*, ἐν «*dstina*» 15 (1958) 53: «*Les Vieux-catholiques sont restés inébranlablement attachés aux principes théologiques unionistes qu' ils formulèrent dès le congrès de Munich, en 1871, et qu' ils explicitèrent ensuite aux premières conférences de Bonn et dans leur «Déclaration d' Utrecht». L' Orthodoxie ne leur a jamais paru être autre chose que l' Eglise orientale orthodoxe dont l' Eglise occidentale est l' égale; et l' Ecclésiologie Orthodoxe «ultramontaine» n' a cessé de soulever leurs protestations*».

I.

ENNOIA KAI ΦΥΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἐν πρώτοις ποιούμεθα τὴν γενικὴν διαπίστωσιν, ὅτι, συμφώνως πρὸς τὴν ἀφετηρίαν καὶ τὰς θεωρητικὰς ἀρχὰς τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, δὲν δύναται κατ' ἀρχὴν ἡ Ἑκκλησιολογία αὐτῆς νὰ ἀφίσταται σημαντικῶς τῆς Ὁρθοδόξου τοιαύτης, καθ' ὅσον ἀμφότεραι, ἐπόμεναι, ἐν τε τῇ θεωρίᾳ καὶ τῇ πράξει, τῇ αὐθεντικῇ Παραδόσει τῆς ἀρχαίας ἡνωμένης καὶ ἀδιαίρετου Ἐκκλησίας, συμφωνοῦσι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πρὸς ἀλλήλας, ἐξαίρῃσι διαφορῶν τινων ἐν ταῖς λεπτομερείαις, ἃς θὰ προσπαθήσωμεν νὰ ἐπισημάνωμεν ἐν τοῖς ἐξῆς, καταλείποντες τοῖς ἀναγνώσταις τὴν συναγωγὴν τῶν οἰκείων συμπερασμάτων διὰ τὰς ἐξ αὐτῶν σοβαρωτέρας. Σχετικῶς καὶ ἡ Ὁρθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Πετροπόλεως, ἐν τῇ πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ῥωσικῆς Ἐκκλησίας ἐκθέσει αὐτῆς, ὅπως ἀκροθιγῶς ἀψαμένη τοῦ ἐκκλησιολογικοῦ θέματος, ἐκφράζεται γενικῶς καὶ ἥττον ἐπιτυχῶς: «Ἐν τῷ β' σημείῳ τῆς «Δηλώσεως» (τῆς Οὐτρέχτης) οἱ Παλαιοκαθολικοὶ ἐπίσκοποι τοσοῦτον ὀρισμένως ἐκφράζονται περὶ τῆς ἀληθοῦς ἐννοίας τοῦ ἱστορικοῦ πρωτείου τοῦ ἐπισκόπου Ῥώμης, ὥστε ἡ Ἐπιτροπὴ παρεδέξατο, ὅτι καὶ ἐν τῇ περὶ Ἐκκλησίας καὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς διδασκαλίᾳ, ἐπὶ τοῦ παρόντος, διαφορὰ μεταξὺ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν Παλαιοκαθολικῶν δὲν ὑπάρχει»¹. Ἡ δὲ Δ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις τοῦ Βελιγραδίου διεπίστωσε συμφωνίαν τῶν Παλαιοκαθολικῶν μετὰ τῶν Ὁρθοδόξων ἐν τοῖς ἐπομέναις: «ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἰδρῦθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς, ὅτι αὕτη εἶναι φρουρὸς τῆς πίστεως καὶ τοῦ ἡθους καὶ διὰ τοῦτο ἔχει κύρος διὰ τοὺς πιστοὺς, ὅτι αὕτη εὗρηται ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ ὑπὲρ τὴν Γραφὴν, καὶ οὐχὶ ἡ Γραφή ὑπὲρ αὐτήν, ὅτι αὕτη ὀφείλει νὰ διδάσκη ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Γραφῆς καὶ τῆς Παραδόσεως «ὅ,τι πανταχοῦ, ὅ,τι πάντοτε, ὅ,τι ὑπὸ πάντων ἐπιστεύθη»; καὶ ὅτι ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀποφασίζει αὐθεντικῶς περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ δὲν δικαιούται νὰ ἐξαγγέλλῃ νέας διδασκαλίας, μὴ στηριζομένας ἐπὶ τῆς Γραφῆς καὶ τῆς Παραδόσεως»².

Ἐξ ἄλλου ὁ παλαιοκαθολικὸς ἀρχιεπίσκοπος Οὐτρέχτης A. Rinkel πιστεύει, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος καὶ ἡ Παλαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία συμφωνοῦσι κατ' οὐσίαν ἐν τῇ Ἑκκλησιολογίᾳ καὶ τοῖς ἄλλοις δόγμασι, καὶ ἐπομένως δύναται νὰ ἐνωθῶσιν «ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Depositum fidei, τὸ ὅποῖον συνδέει ὁμοίως τοὺς Ὁρθοδόξους καὶ τοὺς Παλαιοκαθολικοὺς, περιλαμβάνον τὰς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποκαλυφθείσας ἀληθείας τῆς πίστεως, ἐν αἷς βεβαίως καὶ τὴν περὶ Ἐκκλη-

1. Μητροπολίτου Σάρδεων Μαξίμου, μν. ξ. σ. 163-164.

2. Ἰω. Καρμίρη, μν. ξ. σ. 83.

σίας. Ἡ Ἐκκλησία νοεῖται ἐν πάσῃ τῇ πληρότητι αὐτῆς, ἐν τῇ ἐνότητι, ἀγιότητι, καθολικότητι καὶ ἀποστολικότητι αὐτῆς, καὶ ἐν τῇ ἀχωρίστῳ ἐνώσει τῶν πιστῶν καὶ τῶν διακόνων αὐτῆς, οἵτινες συναποτελοῦσι τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, ὅστις εἶναι ἡ κεφαλὴ καὶ δωρεῖται τῷ ἑαυτοῦ σώματι τὴν αἰώνιον ζωὴν. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι τόσον οὐσιωδῶς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ὅσον εἶναι οὐσιωδῶς οὗτος ἡ κεφαλὴ αὐτῆς, ἀκριβῶς ὅπως ὁ Θεὸς-Πατὴρ εἶναι ὁ Πατὴρ αὐτῆς, ὁ Θεὸς—Υἱὸς εἶναι ὁ Σωτὴρ αὐτῆς καὶ ὁ Θεὸς-Πνεῦμα εἶναι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα αὐτῆς». Ἐπὶ πλέον θεωρεῖ ὁ παλαιοκαθολικὸς οὗτος ἀρχιεπίσκοπος τοὺς μὲν Ὀρθόδοξους ὡς «τοὺς ἀρχαιοτάτους χριστιανούς καὶ τοὺς πρεσβυτάτους πατέρας τῶν Παλαιοκαθολικῶν», τὴν δὲ Ὀρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν ὡς «τὴν Ἐκκλησίαν τῆς γνησίας ἀρχαιότητος καὶ τὴν ἀντιπρόσωπον τῆς ἀρχαίας, ἀποστολικῆς καὶ ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας», ἀμφοτέρας δὲ τὰς Ἐκκλησίας, Ὀρθόδοξον καὶ Παλαιοκαθολικὴν, ὡς «δύο μορφὰς ἐμφανίσεως τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, αἵτινες ἐπὶ αἰῶνας ἐβάδισαν ἰδίας, κεχωρισμένας ὁδούς, ἀπολέσασαι ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡ μία τὴν ἄλλην, ἀλλ' εἶτα πάλιν συνηττήθησαν καὶ ἐπανεγνωρίστησαν, ἥδη δὲ εἶναι ἀπὸ μακροῦ ἔτοιμοι, θεωροῦσαι ὡς καθήκον ἑαυτῶν, ὅπως τερματίσωσι τὸν χωρισμὸν τοῦτον, πραγματοποιήσωσι πλήρως τὸν χαρακτηρισμὸν «ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» καὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ ἀποδείξωσιν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων... Ἡ «συνδιαλλαγὴ» αὐτῶν ἐξεφράσθη ἥδη ἐπανειλημμένως, αἱ χεῖρες ἐτάθησαν ἐκατέρωθεν πρὸς ἀλλήλας, — διατὶ ἀκόμη δὲν σφίγγουσιν ἀλλήλας;»¹.

Χωροῦντες νῦν εἰς τὸ κέντρον τῆς Ἐκκλησιολογίας, ἀντιπαράθεμεν ἐν ἀρχῇ βραχυτάτην καὶ ἀτελῆ τινὰ ἐκθεσιν τῆς περὶ τῆς ἐννοίας καὶ τῆς φύσεως τῆς Ἐκκλησίας διδασκαλίας ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐξ ὀρθόδοξου, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἐκ παλαιοκαθολικῆς ἐπόψεως, ἵνα οὕτω καταδειχθῶσι τὰ κοινὰ καὶ διάφορα μεταξὺ αὐτῶν, ὡς καὶ τὰ χρήζοντα περαιτέρω διασαφήσεως καὶ ἀναπτύξεως, πρὸς ἐπίτευξιν πλήρους συμφωνίας κατὰ τὸν διεξαχθισόμενον ὀρθοδοξοπαλαιοκαθολικὸν διάλογον.

Ἐν πρώτοις ἐξ ἐπόψεως ὀρθόδοξου παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι «μοστήριον μέγα» (Ἐφεσ. 5,32), ἀποκαλοφθὲν κυρίως ὡς «κοινωνία Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Κυρίου ἡμῶν» (Α' Κορ. 1,9), ἐκ τοῦ «λαοῦ τοῦ Θεοῦ» ἀποτελουμένη, τὰ μέλη τῆς ὁποίας συνδέονται τόσον στενῶς πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν καὶ πρὸς ἀλλήλα, ὥστε διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος συγκροτοῦσιν ἐν σῶμα, τὸ «σῶμα τοῦ Χριστοῦ», τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἀοράτως κυβερνώμενον καὶ διὰ τοῦ ζωοποιοῦ αὐτοῦ Πνεύματος ἐμψυχούμενον. Διὰ τοῦτο ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὁμιλεῖ περὶ «τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ὃ ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία», καὶ «αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας»

1. A. Rinkel, Altkatholisch und Orthodox, ἐν IKZ. 51 (1961) 258/9, 261, 262, 266, 267/8.

(Κολ. 1, 24.18)¹. Μὴ δυνάμενοι λοιπὸν ἄλλως πῶς νὰ ὀρίσωμεν πληρέστερον τὴν καθ' ἑαυτὴν ἀπερινόητον καὶ ἀνέκφραστον φύσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις εἶναι «μυστήριον», ὡς προεῖρηται, δι' ὃ καὶ ἀντικείμενον πίστεως τῶν χριστιανῶν, κατὰ τὸ θ' ἄρθρον τοῦ ἱεροῦ Συμβόλου τῆς πίστεως, χρησιμοποιοῦμεν τὸν ἀνωτέρω Παύλειον ὀρισμὸν, δι' οὗ παρίσταται ἡ Ἐκκλησία «ὡς τις πνευματικὴ καὶ ὑπερφυῆς κοινωνία θεανθρωπίνη, περιλαμβάνουσα τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ τὸν ἅγιον, τὸν συναποτελοῦντα μετὰ τῶν Ἀγγέλων τὸ μυστικὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ σῶματι τελεσιουργεῖται ἡ καινὴ κατὰ Χριστὸν ζωὴ καὶ χορηγεῖται ἡ χάρις καὶ ἡ σωτηρία καὶ ἡ θεία ζωὴ τῆς Κεφαλῆς εἰς πάντα τὰ μέλη τοῦ σώματος»². Τοιοῦτοτρόπως πάντα τὰ μέλη τοῦ σώματος ἐνοῦνται μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ μετ' ἀλλήλων καὶ εἶναι «εἷς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» καὶ ζῶσιν ἐν αὐτῷ, ὃ δὲ Χριστὸς ζῇ ἐν αὐτοῖς, ἄνευ βεβαίως συγχύσεως καὶ συμφύσεως αὐτῶν. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ Ἐκκλησία νοεῖται προσέτι ὑπὸ τῶν Ὁρθοδόξων καὶ ὡς ζωὴ ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι, ὡς ἐνότης χαρισματικῆς ζωῆς, ἐφ' ὅσον εἶναι ὑπερφυσικὸς ὁργανισμὸς ζῶν, ἐνιαῖος, ὅλος, εἶναι «σῶμα Χριστοῦ», ἐκ τῆς θείας Κεφαλῆς τοῦ ὁποίου διαχέεται ἡ καινὴ πνευματικὴ ζωὴ εἰς πάντα τὰ μέλη, τῇ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, ἐνουμένης τῆς στρατευομένης ἐπὶ γῆς καὶ τῆς θριαμβευούσης ἐν οὐρανοῖς Ἐκκλησίας ἐν ζώσῃ ἐνότητι καὶ κοινότητι ζωῆς καὶ ὁργανικῇ κοινωνίᾳ μετὰ τοῦ ἀναστάντος δεδοξασμένου Κυρίου, ὡς Κεφαλῆς τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Κατὰ ταῦτα, ἡ Ἐκκλησία ἀποκαλύπτεται ἐν ταῖς πηγαῖς τῆς θείας Ἀποκαλύψεως ὡς πνευματικὴ κοινωνία χάριτος καὶ ζωῆς θείας καὶ ὡς θεανθρώπινος ὁργανισμὸς καὶ ζῶν σῶμα, τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἀποτελούμενον ἐξ ἀναριθμήτων μελῶν, συνηνωμένων ἐν αὐτῷ ὁργανικῶς καὶ ἀδιασπάστως μετὰ τε τῆς Κεφαλῆς καὶ μετ' ἀλλήλων, συνάμα δὲ καὶ ὡς πλήρωμα αὐτοῦ, καθ' ὅσον «πλήρωμα τοῦ Χριστοῦ ἡ Ἐκκλησία»³. Ἡ Ἐκκλησία δὴλα δὴ εἶναι τὸ ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τοῦ Χριστοῦ, μὴ δυνάμενη νὰ χωρισθῇ ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλ' αἰωνίως οὕσα ἡνωμένη μετ' αὐτοῦ, εἶναι «τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου» (Ἐφ. 1, 23). Ἐν αὐτῷ εἶναι ὅλον τὸ πλήρωμα τῆς ζωῆς, ὅπερ ἐκ τῆς Κεφαλῆς μεταγίγνεται εἰς ἅπαντα τὰ μέλη τοῦ σώματος. «Ὡστε τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἐν τῷ ὁποίῳ ζῇ ὁ Χριστός, κυβερνᾶται καὶ περιέπεται καὶ συντηρεῖται ὑπὸ τῆς θείας Κεφαλῆς του, ἐκ τῆς ὁποίας ἡ θεία ζωὴ καὶ δυνάμεις καὶ ἡ σφύζουσα θεία χάρις καὶ αἱ δωρεαὶ τῆς χάριτος ἐν Πνεύματι κατέρχονται καὶ μεταδίδονται «κατ' ἀναλογίαν ἐν μέτρῳ» εἰς πάντας τοὺς πιστοὺς-μέλη τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας⁴, ἐν οἷς βεβαίως συμπεριλαμβάνονται καὶ αἱ ψυχαὶ

1. Ἰω. Καρμίρη, Ἡ περὶ Ἐκκλησίας ὀρθόδοξος δογματικὴ διδασκαλία, Ἀθήναι 1964, σ. 5.

2. Αὐτόθι, σ. 15.

3. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Εἰς Ἐφεσ. ὁμιλ. 3, 2. Migne P.G. 62, 26.

4. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Εἰς Ἐφεσ. ὁμιλ. 11, 3. Migne P.G. 62, 84.

τῶν ἀπ' αἰώνων κεκοιμημένων μετὰ τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν Ἀγίων καὶ τῶν Ἀγγέλων. Τοιουτοτρόπως ὁ Χριστός, κεφαλὴ ὢν τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι συνάμα καὶ ἡ ἀκαταπαύστως ρέουσα πηγὴ τῆς θείας ζωῆς καὶ χάριτος ἐν αὐτῇ, πηγὴ ἀκένωτος, ἐξ ἧς ἐκπηγάζει ἀενάως τὸ ρεῦμα τῆς ζωῆς τῆς χάριτος, τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἧς μετέχουσιν ἅπαντες οἱ πιστοὶ —μέλη αὐτοῦ, διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἀγίου Πνεύματος.

Ἀντιθέτως ἐν τοῖς ὑπ' ὄψει ἡμῶν παλαιοκαθολικοῖς δογματικοῖς κειμένοις, καὶ πρὸ πάντων ἐν ταῖς Κατηχήσεσι, δὲν ἐκτίθεται ἐπαρκῶς καὶ ἱκανοποιητικῶς ἡ ἐννοια τῆς Ἐκκλησίας ὡς μυστηρίου, ἐνιαχοῦ δὲ ἀπαντῶνται καὶ τινες ἀσυμφωνίαι ἢ ἀσάφειαι ἢ παραλείψεις ἢ παρεκκλίσεις ἐν τῇ ἀναπτύξει γενικῶς τῆς διδασκαλίας περὶ τῆς ἐννοίας καὶ τῆς φύσεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἐν πρώτοις περὶ τῆς ἐννοίας καὶ τῆς φύσεως τῆς Ἐκκλησίας ἐκφράζεται ἀνεπαρκῶς ἡ Κατήχησις τῶν ἐν Γερμανίᾳ Παλαιοκαθολικῶν, γράφουσα γενικῶς ὅτι «ὕπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ἐννοοῦμεν τὴν κοινωνίαν τῶν βεβαπτισμένων χριστιανῶν», ἀλλὰ συνεχίζει ὁρθῶς: «Κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι αὐτὸς ὁ Χριστός, ὅστις ὑψωθείς παρὰ τῷ Πατρὶ, ἐξακολουθεῖ νὰ κυβερνᾷ τὴν Ἐκκλησίαν του καὶ νὰ χορηγῇ τοῖς πιστοῖς μέλεσιν αὐτῆς τοὺς καρποὺς τῆς σωτηρίας του»¹. Ἡ δὲ Κατήχησις τῶν ἐν Ἑλβετίᾳ Παλαιοκαθολικῶν διδάσκει, ὅτι «Ἐκκλησία εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ἰδρυθεῖσα κοινωνία πάντων ὅσοι πιστεύουσιν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ εἶναι βεβαπτισμένοι... Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας»². Τέλος καὶ ἡ Κατήχησις τῶν ἐν Ὁλλανδίᾳ Παλαιοκαθολικῶν ἐπαναλαμβάνει τὰ αὐτὰ περίπου, ρητῶς τονίζουσα ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι σῶμα Χριστοῦ, τοῦθ' ὅπερ τονίζει καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Οὐτρέχτης A. Rinkel³, προσθέτων ὅτι «ἡ οὐσία τῆς Ἐκκλησίας, συμφώνως πρὸς τὴν ἀμετάβλητον ἀποφιν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ἐγκείται ἐν τῇ ἐνότητι, τῇ ἀγιότητι, τῇ καθολικότητι καὶ τῇ ἀποστολικότητι αὐτῆς»⁴. Οὗτος καὶ ἐν

1. Katholischer Katechismus der Altkatholischen Kirche in Deutschland, Bonn 1965, σ. 52.

2. Christkatholischer Katechismus, 10 Aufl., Bern 1960, σ. 33, 38.

3. A. Rinkel, Die Lehre von der Kirche... IKZ. 39 (1949) 5. Κατωτέρω δὲ ἐν σ. 10 οὗτος γράφει: «Diese Kirche, die von ihrem Herrn die sichtbare Gestalt bekam am ersten Pfingstfest — schon dies sollte uns verbieten, mit unserer Theologie der Verlegenheit in die Idee der «unsichtbaren Kirche» zu flüchten —, ist nach dem mächtigen Wort des heiligen Paulus der Leib, dessen Haupt Christus ist. Er gibt diesem Leib das Leben und Er selber lebt in diesem Leib. Es ist dies nun gewiss ein Ausdruck, den keine Theologie vernachlässigen wird, aber der unseres Erachtens nur von der wahrhaft katholischen Theologie genügend Tief erfasst wird, wo sie sagt, dass dieses Wort für sie nicht ein sprachliches Bild, sondern höchste, göttliche Realität ist. Und dann versteht sie es so, dass die Kirche, als die Stiftung Jesu Christi... die Form und die Gestalt ist, in der Christus mit den Seinen ist und hier auf Erden sein Erlösungswerk fortsetzt».

4. Αὐτόθι, σ. 7.

τῇ προσφάτῃ «παλαιοκαθολικῇ ὁμολογίᾳ» του γράφει συμπληρωματικῶς, ὅτι Ἑκκλησία εἶναι «ἡ κοινωνία πάντων ἐκείνων, ὅσοι πιστεύουσιν εἰς τὸν Τριαδικὸν Θεόν, ἐσώθησαν διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἀγιάζονται διὰ τοῦ ζωοποιούντος Ἀγίου Πνεύματος εἰς μίαν νέαν ζωὴν, ἥτις θὰ καταστήσῃ ἡμᾶς μετόχους τῆς ἰδίας αἰωνίου ζωῆς τοῦ Θεοῦ καὶ οὕτω θὰ ὀδηγήσῃ ἡμᾶς εἰς τὸν τελικὸν προορισμὸν μας... Ἡ Ἑκκλησία εἶναι ὁ οἶκος τῆς σωτηρίας, τὸ κατοικητήριον τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, ὁ στυλὸς τῆς ἀληθείας, ἡ κατοικία τοῦ Θεοῦ ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ Ἑκκλησία εἶναι ἡ ἀμεσὸς δημιουργία τοῦ Θεοῦ, ὁ πρῶτος καρπὸς τοῦ ἔργου τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις καλεῖ εἰς αὐτὴν πάντας τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτὸν καὶ ἀπολυτρωθέντας δι' αὐτοῦ καὶ θέλοντας νὰ ἀγιασθῶσιν. Ἡ Ἑκκλησία εἶναι ἡ ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει, ἥτις ὀφείλει τὴν ἑαυτῆς ζωὴν καὶ δρᾶσιν καὶ προσευχὴν εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ πεμφθὲν εἰς αὐτὴν Ἀγιον Πνεῦμα, τὸ ὅποῖον ἀγιάζει καὶ κατευθύνει περαιτέρω τὸ σῶμα τῆς Ἑκκλησίας. Διὰ τοῦτο ἡδυνήθη ὁ ἀπόστολος Παῦλος νὰ ὀνομάσῃ αὐτὴν «σῶμα Χριστοῦ»¹. Ὡσαύτως ὡς «σῶμα Χριστοῦ» καὶ ὡς «ζῶντα ὄργανισμὸν» παριστῶσι τὴν Ἑκκλησίαν ἀφ' ἐνὸς μὲν ὁ H. Herzog, ἀναπτύσσων τὴν σχετικὴν διδασκαλίαν τοῦ ἀποστόλου Παύλου², ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ E. Gaugler, παρατηρῶν ὅτι «ἡ Ἑκκλησία οὐδὲν ἄλλο εἶναι, εἰ μὴ τὸ σῶμα, ὁ ὄργανισμὸς τοῦ Χριστοῦ, ὅστις εἶναι ἡ κεφαλὴ αὐτῆς»³.

Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἑκκλησίας διαπι-

1. A. Rinkel, Das altkatholische Bekenntnis, ἐν IKZ. 55 (1965) 203, 207.

2. E. Herzog, Die Kirche als der «Leib Christi», ἐν IKZ. 12 (1922) 78-100.

3. E. Gaugler, Die Kirche, ihr Wesen und ihre Bestimmung, ἐν IKZ. 47 (1927) 144. Καὶ ἄλλαχοῦ γράφει οὗτος: «Hier als erstes Kennzeichen der wahren Kirche Jesu Christi «nicht rein äusserliche Merkmale angeführt werden, sondern dass sie, das eine corpus Christi mysticum, das heisst: der geistliche Leib des Christus sei. Dass die Kirche so als sein Leib zu Jesus Christus als dem Haupt gehöre, wie es der Apostel Paulus im Kolosser-und Epheserbriefe lehrt, wird geradezu als das innerste und vorzüglichste Wesen der Kirche, als ihre göttliche Gestalt und Kraft hingestellt. Ja, es wird ausdrücklich dagegen polemisiert, dass alte und neue Gegner der katholischen Kirche diese nur nach ihrer äusseren Verfassung und Form verstehen wollen... Die Kirche in erster Linie als Gemeinde, als Leib des Christus, zu betrachten sei, wenn man ihr Wesen verstehen wolle... Die Kirche auch nach altkatholischem Verständnis eine göttliche Stiftung ist, geschaffen durch Gottes Heilstat in Jesus Christus, dass sie als der mystische Leib des Christus fort und fort durch die Gegenwart und Kraft des Heiligen Geistes in diesem Äon erhalten wird und lebt als die «Koinonia», die Heilsgemeinschaft derer, die schon jetzt in vorläufiger Weise an den Segnungen des verheissenen Reiches Gottes Anteil haben, dessen endgültigen Hereinbruch sie mit der glorreichen Wiederkunft Jesu Christi erwarten». (Παρὰ H. Frei, Das Wesen der Kirche in altkatholischer Sicht, ἐν IKZ. 49 (1959) 115, 116).

στοῦμεν, ὅτι, εἰ καὶ δὲν παραθεωρεῖται «ἡ ὑπερβατικὴ προέλευσις αὐτῆς ἐκ τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ»¹ καὶ ἡ προϋπαρξὺς αὐτῆς ἐν τοῖς «ἐκλεκτοῖς πρὸ καταβολῆς κόσμου» ἤδη «ἐν τῷ οὐρανῷ» ('Εφ. 1, 3-4)², ὅμως δὲν ἐξαίρεται ἐπαρκῶς καὶ πρεπόντως αὕτη, τονιζομένης μᾶλλον τῆς χρονικῆς ἀρχῆς αὐτῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, «περὶ ἧς μαρτυροῦσιν οἱ Εὐαγγελισταὶ καὶ οἱ Ἀπόστολοι»³. Ἐνῶ δῆλα δὴ, κατὰ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ πρώτη προσφιλὴς δημιουργία τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, περιλαβοῦσα τὸν μετέπειτα δημιουργηθέντα κόσμον τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀνακαινισθεῖσα ἐν τῷ πληρώματι τοῦ χρόνου ὑπὸ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ⁴, ἀντιθέτως παρὰ τοῖς Παλαιοκαθολικοῖς ἡ ἀρχὴ αὐτῆς κυρίως τίθεται ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκλογῇ καὶ ἀποστολῇ εἰς τὸν κόσμον τῶν δώδεκα Ἀποστόλων, ὡς καὶ ἐν τῇ σταυρώσει καὶ τῇ ἀναστάσει τοῦ Χριστοῦ καὶ τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἀποστολῇ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν Πεντηκοστήν⁵. Διὰ τῆς τελευταίας ταύτης σωτηριώδους ἐνεργείας τοῦ Σωτῆρος ἐπετεύχθη ἡ ζωοποίησις τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ «ζωοποιοῦ» Πνεύματος καὶ ἡ συνέχισις τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου, οὕτω δὲ γίνεται λόγος καὶ περὶ «πνευματολογικῆς ἀρχῆς» τῆς Ἐκκλησίας⁶. Ἀντιθέτως ὁ Ε. Gaugler δέχεται, ὅτι «ἡ Ἐκκλησία συνάπτεται μετὰ τῆς δημιουργίας, διότι ἐν αὐτῇ ὁ Χριστὸς ἐγένετο ὁ «Κύριος» πάντων τῶν δημιουργημάτων... Ὅθεν ἡ Ἐκκλησία ὑφίσταται ἀπὸ τῆς δημιουργίας. Ἡ ἱστορία αὐτῆς εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ Χριστοῦ ἐν καὶ μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ τῆς δημιουργίας»⁷. Τέλος ὁ μὲν R. Keussen γράφει, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι «θεία δημιουργία, εἰσελθοῦσα διὰ τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἱστορίαν»⁸, ὁ δὲ W. Küppers, ἀναχωρῶν ἐκ τῆς σχέσεως τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ τῆς Ἐκκλησιολογίας πρὸς τὴν Χριστολογία, δέχεται

1. U. Küry, μν. ξ. σ. 227.

2. Αὐτόθι, σ. 251 ἐξ.

3. Αὐτόθι, σ. 228.

4. Βλέπ. Ἰω. Καρμίρη, Ἡ Ἐκκλησιολογία τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, Ἀθήναι 1962.

5. U. Küry, μν. ξ. σ. 228 ἐξ. Βλέπ. Kathol. Katechismus, σ. 52, καὶ Christkathol. Katechismus, σ. 33, καὶ παρὰ A. Rinke, Die Lehre von der Kirche... IKZ 39 (1949) 4-5. Συναφῶς παρατηρεῖ ὅμως ὁ A. Rinke, αὐτόθι σ. 7: «Wir sind überzeugt, dass dieser Ursprung der Kirche viel weiter in der Offenbarungsgeschichte zurückliegt und schon unter Israel von der «Kirche» gesprochen werden kann...».

6. U. Küry, μν. ξ. σ. 240 ἐξ.

7. E. Gaugler, ἐν: IKZ. 17 (1927) 146: «Es ist deshalb eine unglückliche Beschreibung der Vorgänge, wenn man immer wieder von der «Stiftung» der Kirche redet und sie bald im Caesarea-Ereignis (Matth. 16,13f.), bald in der Pfingstgeschichte (Apgesch. 2) erzählt findet. Die Kirche ist nie gestiftet, sie ist erschaffen und erneuert worden».

8. R. Keussen, Verfassung und Kultus der Altkatholischen Kirche, ὑφ' F. Siegmund-Schultze, Ekklesia, τ. III, σ. 47.

ὅτι ἡ ἔννοια τῆς Ἐκκλησίας περιλαμβάνει τὸν κόσμον τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀνθρώπων πάντων τῶν χρόνων¹, ὡς ἐπ' Ἰσης δέχεται καὶ τὴν Παύλειον διδασκαλίαν περὶ τῆς Ἐκκλησίας ὡς σώματος καὶ ὡς νύμφης τοῦ Χριστοῦ².

Πρὸς τοῦτοις ὡς πρὸς τὴν φύσιν τῆς ἡ Ἐκκλησία παρίσταται ὑπὸ τῶν Παλαιοκαθολικῶν προσέτι καὶ ὡς κοινωνία προσώπων θείων καὶ ἀνθρωπίνων, ὡς Ecclesia de trinitate καὶ ὡς Ecclesia de hominibus, πραγματοποιοῦσα τὴν χορηγηθεῖσαν αὐτῇ ζωὴν ὡς communio Sanctorum³, οὕσα αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἡ νύμφη τοῦ Χριστοῦ, ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ ζῶν ναὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος⁴. Ἐπειτα καὶ ὁ παλαιοκαθολικὸς θεολόγος E. Gaugler διαβλέπει «συνέχειαν τοῦ παλαιοδιαθηκικοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τῆς καινοδιαθηκικῆς Ἐκκλησίας· ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἱσταμένη ἐν στενῇ κοινωνίᾳ μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ταῦτοχρόνως δ' εἶναι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Γιαχβέ, τῆς ὁποίας ὁ Κύριος παραμένει ὁ ἑαυτῆς Κύριος»⁵. Ὁ δὲ J. J. Demmel γράφει: «Ἡ Ἐκκλησία, ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἶναι τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ οὗτος ἐξακολουθεῖ ὡς κεφαλὴ νὰ ζῇ καὶ νὰ κυβερνᾷ αὐτὴν διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, περιλαμβάνουσα τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ»⁶. Εἴτα ὑπὸ τοῦ U. Küry τονίζεται, ὅτι «ἡ φύσις τῆς Ἐκκλησίας εἶναι θεανδρική (θεία καὶ ἀνθρωπίνη)..., ἐν τῇ ἑαυτῆς δὲ θεανδρικῇ φύσει ἔχει ἡ Ἐκκλησία τρεῖς διαστάσεις, ἥτοι εἶναι οὐσιαστική, ἀτελής καὶ τετελειωμένη Ἐκκλησία (wesentliche, défiziente und erfüllte)»⁷. Εἰς τὴν πρώτην φαίνονται ἀποδιδόμεναι αἱ τέσσαρες ιδιότητες τῆς Ἐκκλησίας, καθ' ὅσον «ἡ οὐσιαστικὴ Ἐκκλησία εἶναι ἡ μία, ἁγία, καθολικὴ καὶ ἀποστολική, αἱ δὲ ιδιότητες αὗται δὲν δύνανται νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν ἐμπειρικὴν-ἱστορικὴν μορφήν μιᾶς τινος Ἐκκλησίας»⁸.

Ὁ μόνον δὲ ἡ τελευταία αὕτη ἀντίληψις, ἀλλ' ὁμοίως καὶ ἡ ἀκόλουθος

1. W. Küppers, Christus und die Kirche in der theologischen Lehre, ἐν IKZ. 47 (1957) 38-39: «Jede Ekklesiologie, die sich in der Christologie begründen will, muss von dieser, im Dogma der alten Kirche gegebenen Grundlage ausgehen. Von diesem Verhältnis zu Christus her erhält der Kirchenbegriff der Väter und der grossen Theologen der späteren Zeit seine Mehrschichtigkeit, seine Fülle und seine Weite. Er umgreift die Engel- und die Menschenwelt in allen Zeiten, er bezieht besonders Israel, das Gottesvolk des Alten Bundes, mitsamt den Urvätern und Erzv Vätern ein, und er umfasst schliesslich mit der irdischen, streitenden und wandernden die himmlische, die schauende und anbetende Kirche in einer grossen von Christus getragenen Einheit».

2. Αὐτόθι, σ. 62.

3. U. Küry, μν. ξ. σ. 256 ἐξ.

4. Αὐτόθι, σ. 237 ἐξ.

5. Παρὰ H. Frei, ἐνθ' ἀν. IKZ 49 (1959) 112.

6. J. J. Demmel, μν. ξ. σ. 6.

7. U. Küry, μν. ξ. σ. 269 ἐξ.

8. Αὐτόθι, σ. 260.

διάκρισις τῆς Ἐκκλησίας εἰς ἀόρατον καὶ ὁρατὴν, ὑπὸ προτεσταντικὴν τελοῦσα ἐπίδρασιν, προσκρούει εἰς τὴν πίστιν τῶν Ὁρθοδόξων. Οὕτως, ἐνῶ κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην ἡ Ἐκκλησία εἶναι μία καὶ ἐνιαία, μὴ δυναμένη νὰ διαιρεθῇ εἰς ἀόρατον καὶ ὁρατὴν, εἶναι μία, ὡς ἐν σῶμα, ἔχον μίαν θείαν κεφαλὴν, καὶ ἄρα εἶναι ἐνιαῖος, ὅλος, ζῶν ὁργανισμὸς καὶ ἐνότης ὁργανική¹, ἀντιθέτως ἡ Κατήχησις τῶν Παλαιοκαθολικῶν διαιρεῖ ταύτην, διδάσκουσα ὅτι πρῶτον ἡ ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ κοινωνία πάντων τῶν πιστευόντων εἰς τὸν Χριστὸν καὶ βεβαπτισμένων εἶναι ἀόρατος, διότι «ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ἡμῶν ἐστίν» (Λουκ. 17, 20). Εἰς δὲ τὴν ἐρώτησιν, ἂν «ἀνήκωσι πάντες οἱ βεβαπτισμένοι εἰς τὴν ἀόρατον ταύτην κοινωνίαν», παρέχεται ἡ ἀπάντησις: «Ὁχι, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνοι, οἵτινες δὲν ἀπαρνοῦνται ἐλευθέρως τὸν Χριστὸν δι' ἁμετανοήτου ἔμμονῆς ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ». Δεύτερον εἰς τὴν ἐρώτησιν, «πῶς ὀνομάζεται ἡ κοινωνία τῶν ζώντων ἔτι χριστιανῶν», παρέχεται ἡ ἀπάντησις: «Ὁρατὴ Ἐκκλησία»². Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καὶ ἄλλων διατυπώσεων παλαιοκαθολικῶν θεολόγων δῆλον καθίσταται, ὅτι δὲν στερεῖται βάσεως ἡ ἐνώπιον τῆς Δ' Πανορθόδοξου Διασκέψεως τοῦ Βελιγραδίου γενομένη ἐκ μέρους τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας διαπίστωσις, καθ' ἣν «ὑπάρχουσι καὶ τινες παλαιοκαθολικοὶ θεολόγοι, οἵτινες ὁμιλοῦσι περὶ ἀοράτου Ἐκκλησίας ὑπὸ προτεσταντικὴν ἐπί-

1. Βλέπ. Ἰω. Καμίρη, Ἡ περὶ Ἐκκλησίας ὀρθόδοξος δογματικὴ διδασκαλία, σ. 21-22: «Ἡ Ἐκκλησία δὲν πρέπει νὰ διαιρῇται εἰς ἀόρατον καὶ ὁρατὴν. Διότι ὑπάρχει μία καὶ μόνον μία Ἐκκλησία, ἀλλ' ἀποτελεῖται ἐκ δύο ἀδιασπάστως συνηνωμένων στοιχείων: τοῦ θείου καὶ πνευματικοῦ καὶ ἀοράτου ἀπ' ἐνὸς καὶ ἀπ' ἐτέρου τοῦ ἀνθρωπέλου καὶ ὕλικου καὶ ὁρατοῦ, καθ' ὃν ἀκριβῶς τρόπον ἐν τῷ Θεανθρώπῳ ἡνωθήσαν ἀσυγχύτως ἡ θεία καὶ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις. Ὅπως δ' ἐν τῷ ζῶντι ὁργανισμῷ δὲν δύναται νὰ χωρισθῇ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τοῦ σώματος, τὸ πνευματικὸν ἀπὸ τοῦ ὕλικου στοιχείου, τοιουτοτρόπως καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δὲν δύναται νὰ χωρισθῇ τὸ θεῖον καὶ πνευματικὸν καὶ ἀόρατον στοιχεῖον ἀπὸ τοῦ ἀνθρωπέλου καὶ ὕλικου καὶ ὁρατοῦ, ὅπου εἶναι ἡ ἐξωτερικὴ ἐκδήλωσις τοῦ πρώτου καὶ τὸ ἀναγκαῖον ὄργανον διὰ τὰς σωτηριώδεις μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἐνεργείας τῆς Ἐκκλησίας. Αὕτη λοιπὸν εἶναι ἔνθεν μὲν θεῖον, πνευματικόν, ἀόρατον καὶ μυστικὸν σῶμα, ἔνθεν δὲ κοινωνία ἀνθρώπων περιγραφτὴ καὶ ἐμπειρικὴ καὶ ὁρατὴ καὶ ἱστορικὴ. Καὶ εἶναι μὲν ἀόρατος ἡ Ἐκκλησία, διότι ἀόρατος εἶναι ἡ κεφαλὴ αὐτῆς, ὁ Κύριος, καὶ τὸ ἐν αὐτῇ ἐνοικοῦν Ἅγιον Πνεῦμα, ἀόρατος εἶναι καὶ ἡ ἐν αὐτῇ δικαιοῦσα καὶ ἀγαθόουσα καὶ σφύζουσα θεία χάρις, περιλαμβάνει δὲ καὶ τὸ ἀόρατον τμήμα τῆς ἐν οὐρανοῖς Ἐκκλησίας, καὶ οὕτως ἐξ ἀμφοτέρων, οὐρανοῦ τε καὶ ἐπιγείου τμήματος, συναποτελεῖται τὸ μυστικὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Ἐντέθεν ἡ Ἐκκλησία εἶναι μία πνευματικὴ ἐνότης, ὡς ἐκ τῆς μιᾶς θείας Κεφαλῆς αὐτῆς καὶ τοῦ κατευθύνοντος αὐτὴν εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν ἐνὸς Ἁγίου Πνεύματος. Ἐξ ἐτέρου δ' ὅμως ἡ Ἐκκλησία, ὡς στρατευομένη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων ἀπεργαζομένη, εἶναι συνάμα καὶ ὁρατὴ καὶ περιγραφτὴ, διότι δι' αἰσθητῶν σημείων μεταδίδει τὴν θείαν χάριν, κέκτηται δὲ λατρίαν καὶ ἐξωτερικὴν ὁργάνωσιν (ἐν ᾗ ἐνεργοῦσι καὶ συνεργοῦσι Θεὸς καὶ ἄνθρωποι), ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους, τὴν ποιμαίνουσαν Ἱεραρχίαν καὶ τοὺς ποιμαινομένους πιστοὺς, πάντας ἀδιακρίτως τοὺς εὐσεβεῖς καὶ τοὺς ἀσεβεῖς, τοὺς ἀγαθοὺς καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς».

2. Christkathol. Katechismus σ. 33.

δρασιν, ὅπως ἐξ ἄλλου καὶ ἄλλοι, οἵτινες δὲν φαίνονται συμμεριζόμενοι τὴν ἀποψιν ταύτην...»¹. Τὴν διαπίστωσιν ταύτην ἄλλως τε ἐποίησαντο ἀπ' ἀρχῆς οἱ Ὁρθόδοξοι θεολόγοι, ἐξ ὧν ὁ Χ. Ἀνδροῦτσος ἔγραψεν: «Γιοθετήσαντες οἱ Παλαιοκαθολικοὶ τὴν περὶ ἀοράτου Ἑκκλησίας προτεσταντικὴν δόξαν, ὑπολαμβάνουσι δευτερεῖον πάντῃ τὸ ἐξωτερικῶς ἀνήκειν ἢ ἀνασυνδεθῆναι τῇ ὁρατῇ Ἑκκλησίᾳ. Ἡ ἀληθὴς τοῦ Χριστοῦ Ἑκκλησία κατ' αὐτοὺς εὐρίσκεται ἐντὸς τῶν διαφορῶν ἐπὶ μέρους Ἑκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως. Πᾶς Ὁρθόδοξος, ἥτοι πᾶς ὁμολογῶν ἀδιάφθορον τὴν ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ προερχομένην παρακαταθήκην τῆς πίστεως, ἐπομένως καὶ πᾶς Παλαιοκαθολικός, εἶναι μέλος τῆς Ἑκκλησίας, εἰς οἵανδήποτε καὶ ἂν ἀνήκῃ ἐξωτερικῶς τοπικὴν Ἑκκλησίαν»².

Ἄλλ' αἱ ἀνωτέρω ἀσαφεῖς καὶ ἀπαράδεκτοι ὑπὸ τῶν Ὁρθόδοξων παλαιοκαθολικῶν ἀντιλήψεις ἐπεκτείνονται καὶ ἐπὶ τοῦ ἀλάθητου τῆς Ἑκκλησίας. Πράγματι οἱ Παλαιοκαθολικοὶ, κατὰ τὸν Ζ. Ρώσιν, ἀπέρριψαν τὸ ἀλάθητον τῆς Ἑκκλησίας ἐν τῇ (κατωτέρω παρατιθεμένῃ) ὀρθόδοξῳ ἐννοίᾳ, ἀπέβαλον

1. Ἰω. Καρμύρη, Ὁρθοδοξία καὶ Παλαιοκαθολικισμός, σ. 85. Πράγματι εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Βουλγάρου ἀντιπροσώπου ἀρχιμανδρίτου Σεραφείμ Aleksiev ἀναγνωσθείσας ἐν τῇ Δ' Πανορθόδοξῳ Διασκεΐσει «Thèses de l' Église Orthodoxe Bulgare pour son dialogue avec l' Eglise ancienne-catholique» διαπιστοῦται διαφωνία Παλαιοκαθολικῶν καὶ Ὁρθόδοξων ἐν τῇ Ἑκκλησιολογίᾳ, καθ' ὅσον «les catholiques-anciens n' ont pas la même conception de l' Eglise. Les uns considèrent, sous l' influence du Protestantisme, qu' elle est invisible, car, selon eux, elle unit en soi uniquement les innocents, qui participent à la communion intime dans la foi, l' espoir et l' amour. Aucune confession chrétienne ne peut prétendre sur le droit exclusif de la beatitude. Il s' en suit qu' aucune Eglise ne peut être l' idéal pour les autres Eglises (Schirmer dans son Manuel de catéchisme. Dans ce même esprit s' exprime aussi le prof. Rudolf Keusser): Parallèlement à ces vues, d' autres théologiens anciens-catholiques reconnaissent à l' Eglise Orthodoxe la qualité d' oecuménique (la Conférence d' Utrecht de 1922), de gardienne du catéchisme de l' Eglise non divisée et de l' organisation apostolique (l' évêque Edouard Herzog et l' évêque Urs Kury)». Σημειωτέον ὅτι συναφῶς καὶ ὁ Α. Ρινκελ παρετήρησεν, ὡς εἶδομεν: «Diese Kirche, die von ihrem Herrn die sichtbare Gestalt bekam am ersten Pfingstfest, schon dies sollte uns verbieten, mit unserer Theologie der Verlegenheit in die Idee der «unsichtbaren Kirchen» zu flüchten...» (Die Lehre von der Kirche... IKZ. 39 (1949) 40. Ἀνωτέρω σ. 490).

2. Χ. Ἀνδροῦτσος, μν.ξ. σ. 64. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν μετασχόντα τῶν συνεδρίων τῆς Βόννης τοῦ 1874-1875 καὶ παρακολουθήσαντα τὰς μετέπειτα σχέσεις τῶν Ὁρθόδοξων καὶ τῶν Παλαιοκαθολικῶν Ζ. Ρώσιν, ἡ ἀληθὴς Καθολικὴ Ἑκκλησία κατὰ τὴν παλαιοκαθολικὴν ἀντίληψιν «εἶναι ἰδεῶδες τι, ὅπερ ἐν οὐδεμιᾷ τῶν μερικῶν χριστιανικῶν Ἑκκλησιῶν ἐντελῶς ἐπετεύχθη (οὐδ' ἄρα ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἑκκλησίᾳ), ἀλλ' ἐν τῇ μέλλοντι θὰ πραγματοποιηθῇ διὰ τῆς ἐνώσεως τῶν νῦν διαφορῶν Ἑκκλησιῶν ἐπὶ τινος κοινῆς βάσεως, πράγματι ὅμως εἶναι ἰνδαλμά τι οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ δυνάμενον νὰ ἔχῃ ὑπαρξιν ἢ μόνον ἐν τῇ φαντασίᾳ...» (Ἐλεγχος τῆς ὑπὸ Φ. Παπαδοπούλου γενομένης παρερμηνείας τῆς β' θέσεως τοῦ ἐν Λυκέρνη συνεδρίου τῶν Παλαιοκαθολικῶν..., Ἀθῆναι 1895, σ. 24-25).

μετὰ τῆς πίστεως εἰς τὸ ἀλάθητον τοῦ Πάπα καὶ τὴν πίστιν εἰς τὸ ἀλάθητον τῆς ἐαυτῶν Ἐκκλησίας, ἥτις περιεῖχε μὲν στοιχεῖά τινα χριστιανικῆς ἀληθείας, μετὰ πολλῶν ὅμως πλανῶν ἀναμειγμένα. Ἀποβαλόντες δὲ τὴν πίστιν εἰς τὸ ἀλάθητον τῆς ἐαυτῶν Ἐκκλησίας, δὲν ἦτο εὐκολον ν' ἀναγνωρίσωσιν αὐτὸ ἐν ἄλλῃ τινὶ Ἐκκλησίᾳ, μὴδ' ἐν αὐτῇ τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἅτε θεωροῦντες καὶ ταύτην ὡς μὴ ἀλάθητον, ἀλλ' ὡς ἐν τῇ πλάνῃ καὶ αὐτὴν διατελοῦσαν...»¹. Ἀλλὰ καὶ νῦν διατυποῦσιν οἱ Παλαιοκαθολικοὶ ἀσυμβιβάστους πρὸς τὴν ὀρθόδοξον διδασκαλίαν ἀντιλήψεις περὶ τοῦ ἀλαθῆτου. Οὕτω π.χ. ὑπὸ τοῦ U. Küry τονίζεται, ὅτι «ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀλάθητος κατ' ἀρχὴν καὶ ἐμμέσως, οὐχὶ δὲ πραγματικῶς. Κατ' ἀρχὴν εἶναι ἀλάθητος ἡ Ἐκκλησία διὰ τῆς διαρκοῦς ἀναφορᾶς της πρὸς τὸν Κύριον καὶ τὴν ἀλήθειάν του καὶ διὰ τῆς δοθείσης αὐτῇ ἐπαγγελίας ὅτι τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα θὰ διδάσκη αὐτὴν πάντα. Ἐμμέσως ἀλάθητος εἶναι ἡ Ἐκκλησία, καθ' ὅσον ἡ ἐαυτῆς μαρτυρία τῆς ἀληθείας μεταδίδεται διὰ τῆς ὀρθῆς ἀκροάσεως καὶ διδασκαλίας τῆς ἀληθείας τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἀκρόασις καὶ διδασκαλία αὐτῆς αὐτῇ, ἕνεκα τῆς θεανδρικῆς—ἐλλιποῦς φύσεώς της, δύναται πάντοτε νὰ εἶναι σχετικῶς μόνον ὀρθή, δὲν δύναται ἡ Ἐκκλησία νὰ εἶναι καὶ πρακτικῶς ἀλάθητος. Αἱ δογματικαὶ ἀποφάνσεις τῆς Ἐκκλησίας οὐδέποτε εἶναι ἀληθεῖς ἀπολύτως καὶ καθ' ἑαυτάς, ἀλλ' ἀπλῶς προσεγγίζουσι τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ. Διότι ἐν ταῖς θετικαῖς διατυπώσεσιν αὐτῶν εἶναι πάντοτε ἀτελεῖς, οὐχὶ πλήρεις καὶ ἐξαρτώμεναι ἐκ τοῦ χρόνου. Ὅθεν ἡ Ἐκκλησία, ἐν τῇ συγκεκριμένῃ—ἱστορικῇ μορφῇ αὐτῆς, δύναται νὰ ἀρνηθῇ τὴν πεπιστευμένην αὐτῇ ἀποστολὴν καὶ νὰ παραμορφώσῃ τὴν οὐσίαν της μέχρι τῆς ἀγνοίας διὰ τῆς ἀτελοῦς ἀνθρωπότητος αὐτῆς...»². Πρὸς τοῦτοις οἱ Παλαιοκαθολικοὶ ἐν τῇ συνδιασκέψει τῆς Βόννης τοῦ 1931 ἀπεδέχθησαν, ὅτι «ἡ Ἐκκλησία, ὡς φρουρὸς τῆς πίστεως καὶ τοῦ ἥθους, ἔχει κύρος διὰ τοὺς πιστοὺς, εὐρεται δ' ἐπομένως ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ ὑπὲρ τὴν Γραφήν, οὐχὶ δὲ ἡ Γραφή ὑπὲρ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ διδάσκη ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Γραφῆς καὶ τῆς Παραδόσεως «ὅ,τι πάντοτε, ὅ,τι πανταχοῦ, ὅ,τι ὑπὸ πάντων ἐπιστεύθη». Ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀποφασίζει αὐθεντικῶς περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διδασκαλίας, ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία δὲν δικαιούται νὰ ἐξαγγέλλῃ νέας διδασκαλίας, μὴ στηριζομένας ἐπὶ τῆς Γραφῆς καὶ τῆς Παραδόσεως»³.

Ἀλλ' αἱ ἀνωτέρω ἀντιλήψεις τοῦ ἐπισκόπου U. Küry περὶ τοῦ ἀλαθῆτου τῆς Ἐκκλησίας δὲν δύναται νὰ γίνωσιν ἀποδεκταὶ ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων, ὅτιναις ἀγνοοῦσι τὰς ἀνωτέρω διακρίσεις καὶ τοὺς περιορισμοὺς τοῦ ἀλαθῆτου τῆς Ἐκκλησίας καὶ μάλιστα τὴν ἀποψιν ὅτι ἡ Ἐκκλησία «δὲν δύναται νὰ

1. Ζ. Ρώση, μν. ξ. σ. 42 ἐξ.

2. U. Küry, μν. ξ. σ. 273.

3. Ἰω. Καρμίρη, μν. ξ. σ. 28.

εἶναι πρακτικῶς ἀλάθητος» καὶ «δύναται νὰ ἀρνηθῇ τὴν πεπιστευμένην αὐτῇ ἀποστολὴν καὶ νὰ παραμορφώσῃ τὴν οὐσίαν τῆς μέχρι τῆς ἀγνοίας». Ἀντιθέτως, κατὰ τὴν πίστιν τῶν Ὁρθοδόξων, ἡ Ἐκκλησία ἐν τοῖς ζητήμασι τῆς πίστεως καὶ τῆς σωτηρίας εἶναι ἀπολύτως ἀλάθητος· ἀλλ' εἶναι αὕτη «ἀλάθητος ὡς ὅλον, ὡς πλήρωμα, ὡς πνευματικὸν σῶμα, ἐφ' ὅσον κεφαλὴ αὐτῆς εἶναι ὁ Χριστός, ὅστις εἶναι αὕτη «ἡ ἀλήθεια» (Ἰωάν. 14,6), ψυχὴ δὲ αὐτῆς εἶναι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον εἶναι ὁμοίως «τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας» (Ἰωάν. 14,17. 15,26. 16,13), τὸ ποδηγετοῦν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ καθοδηγοῦν εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. Ὅθεν, κατὰ τὸν ἀπόστολον Παῦλον, ἡ Ἐκκλησία εἶναι «στόλος καὶ ἐδραῖωμα τῆς ἀληθείας» (Α' Τιμ. 3,15), εἶναι ὁ ἀλάθητος φορεὺς καὶ ἐρμηνευτὴς καὶ διδάσκαλος τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας, τὴν ὅποιαν διεφύλαξε καὶ διακατέχει ἀσινῇ καὶ ἀπαραχάρακτον. Διὰ ταῦτα ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ μόνος φορεὺς τῆς θείας ἀληθείας καὶ ἡ μόνη ἀλάθητος διδάσκαλος αὐτῆς, κεκτημένη θεῖον κύρος καὶ ἀπόλυτον αὐθεντίαν ἐν τοῖς περὶ πίστεως καὶ σωτηρίας... Ἐγκεῖται δὲ τὸ ἀλάθητον τῆς Ἐκκλησίας πρὸ πάντων ἐν τῇ διαφυλάξει ἀναλλοιώτου κατὰ τὴν οὐσίαν τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας καὶ παραδόσεως καὶ ἐν τῇ περαιτέρω ὀρθῇ ἐρμηνείᾳ καὶ ἀναπτύξει καὶ διατυπώσει καὶ μεταδόσει αὐτῆς εἰς τοὺς πιστοὺς, τῆς Ἐκκλησίας μὴ προσθετούσης τι ἢ αὐξανούσης, μηδὲ «μειούσης, μηδὲ ἐλαττούσης» αὐτήν, ἀλλὰ τοῦναντίον «ἐκτεμνούσης τῇ μαχαίρᾳ τοῦ Πνεύματος πανταχόθεν τὸ περιττὸν καὶ ἀλλότριον τοῦ κηρύγματος» καὶ τὴν «πλάνην» καὶ τὰ «νόθα» καὶ τὰς «καινοτομίας»¹. Οὐδόλως, ἐπομένως, ἔγκεῖται τὸ ἀλάθητον ἐν τῇ ἀποκαλύψει καὶ διατυπώσει νέων δογμάτων, μὴ περιεχομένων ἐν τῇ ὑπερφυσικῇ Ἀποκαλύψει, τῇ ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων παραδοθείσῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς π.χ. εἶναι τὰ περὶ τοῦ πρωτείου καὶ τοῦ ἀλαθῆτος τοῦ Πάπα. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἐν τῇ θείᾳ Ἀποκαλύψει τὸ ἀλάθητον ἀναφέρεται κυρίως εἰς τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων δογματικὰ καὶ ἡθικὰ ζητήματα, οὐδαμῶς δὲ εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ καὶ λοιπὰ μὴ θρησκευτικὰ ζητήματα»².

Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι τῶν ἀνωτέρω παλαιοκαθολικῶν ἀντιλήψεων περὶ τοῦ ἀλαθῆτος καὶ τοῦ ἀόρατου καὶ γενικῶς τῆς φύσεως τῆς Ἐκκλησίας ὡς ὑπόβαθρον ὑπόκειται ἡ γνωστὴ προτεσταντικὴ καὶ εἰδικώτερον ἀγγλικανικὴ «περὶ Ἐκκλησίας θεωρία τῶν κλάδων» (Branch Church theory), ἥτις, δεχομένη ἰδανικὴν τινα ἀόρατον Ἐκκλησίαν, ἰσχυρίζεται ὅτι ἐκ τῶν ἐμπειρικῶν ἱστορικῶν Ἐκκλησιῶν οὐδεμία δῆθεν δύναται σήμερον νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ ἀληθὴς καὶ γνησία καὶ ἀλάθητος Ἐκκλησία, ἡ μόνη ἐκπροσωποῦσα τὴν μίαν, ἀγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν, ἐμφανιζομένην νῦν ὡς διεσπασμένην εἰς τρεῖς κλάδους, τὸν ἀνατολικόν, τὸν ρωμαιοκαθολικόν καὶ τὸν

1. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Εἰς Β' Τιμόθ. ὁμιλ. 5,2. Migne P.G. 62, 626.

2. Ἰω. Καρμίρη, μν. ε. σ. 30.

ἀγγλικανικόν, προστιθεμένου ὑπὸ τινων καὶ τοῦ ἐπισκοπικοῦ Λουθηρανισμοῦ κ.λ.π. Ἰσχυρίζονται λοιπὸν οἱ ὁπαδοὶ τῆς Branch Church theory, ἐν οἷς καὶ οἱ Παλαιοκαθολικοί, ὅτι, ἐφ' ὅσον οἱ ἀνωτέρω κλάδοι τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας εὐρίσκονται ἐν τῷ σχίσματι καὶ ὑπόκεινται εἰς πλάνας, μόνον διὰ τῆς ἐπανενώσεως αὐτῶν καὶ τοῦ ἀμοιβαίου ἐμπλουτισμοῦ ὧν μέλλει νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ ἰδανικὸν τῆς Una Sancta¹.

1. Ἦδὲ ὁ Ζ. Ρ ὡς ἡς διεπίστωσεν, ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν Παλαιοκαθολικῶν εἰρημένων καὶ πεπραγμένων ἐν τοῖς συνεδρίοις τῆς Βόννης (1874-1875), τῆς Λυκέρνης (1892) καὶ ἀλλαχοῦ, ὅτι οὗτοι «οὐδεμίαν τῶν ὑφισταμένων μερικῶν Ἐκκλησιῶν θεωροῦσιν ὡς ἀλάθητον καὶ ὡς εὐρισκομένην ἐν τῇ ὀρθοδοξίᾳ, κατὰ τὴν ἔννοιαν, ἣν αὐτοὶ ἀποδίδουσιν εἰς τὴν λέξιν ταύτην, ἀλλὰ θεωροῦσιν ἀπάσας ὡς διατελούσας ἐν τῇ πλάνῃ, μὴδὲ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐξαιρουμένης. Διότι ὁ ἐπίσκοπος αὐτῶν Ῥεϊνκενς, θεωρῶν ἀπάσας τὰς ὑφισταμένας μερικὰς Ἐκκλησίας ὡς εὐρισκομένας ἐν τῇ πλάνῃ καὶ φρονῶν ὅτι οὐδεμία ἐξ αὐτῶν εἶναι τὸ ἰδεῶδες διὰ πάσας τὰς λοιπὰς, εἶπεν ἐν τῷ συνεδρίῳ τῆς Λυκέρνης: «οὐδεμία μερική Ἐκκλησία («keine einzelne Kirche») κατέχει τὸ ἀπόλυτον πλήρωμα τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος... οὐδεμία ἄρα (μερική Ἐκκλησία, οὐδ' αὐτὴ ἄρα ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, κατὰ τὸν Ῥεϊνκενς) δύναται νὰ ᾗ τὸ ἰδεῶδες διὰ πάσας τὰς λοιπὰς» (πρωτόκολ. συνεδρ. Λυκέρν. σ. 109). Θεωρῶν δὲ ὁ Ῥεϊνκενς καὶ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν ὡς εὐρισκομένην ἐν τῇ πλάνῃ, ἐν ᾗ διατελοῦσι καὶ αἱ λοιπαὶ δογματικῶς διαφωνοῦσαι μερικαὶ Ἐκκλησίαι, καὶ μὴ εὐρίσκων αὐτὴν ὡς τὸ ἰδεῶδες, πρὸς ὃ ὀφείλουσιν οἱ Παλαιοκαθολικοὶ νὰ τείνωσι καὶ προσεγγίσωσιν, ἐπάγεται μετὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους: «ἐν τοιαύτῃ πλάνῃ, ὅτι εἶναι ἡ ἀπολύτως τελεία καὶ μόνη ἀληθὴς Ἐκκλησία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εὐρίσκεται θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς ἡ Ῥωμאַνικὴ Ἐκκλησία» πρακτικῶς ὅμως ὑπόκειται εἰς τὴν αὐτὴν πλάνην καὶ ἄλλαι Ἐκκλησίαι (ἄρα καὶ ἡ Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία!). Τούτου πεῖραν ἐλάβομεν ἡμεῖς οἱ Παλαιοκαθολικοί, ἐνῶ φίλοι τῆς κινήσεως ἡμῶν ἐκτιμῶσιν ἡμᾶς κατὰ τοσοῦτον, καθ' ὅσον πιστεύουσιν ὅτι προσεγγίζομεν εἰς τὴν ἑαυτῶν Ἐκκλησίαν. Διὰ τοῦτο ἐπεθύμουν νὰ παρακαλέσω ἐνδομύχως πάντας τοὺς εὐμενῶς διατεθειμένους χριστιανούς, νὰ φρονῶσιν ἐδράμῳ, ὅτι τὸ ἰδεῶδες τῆς Ἐκκλησίας ὑπ' οὐδεμιᾶς τῶν ὑφισταμένων Ἐκκλησιῶν ἐντελὺς ἐπετεύχθη». (Ὀρθοδοξία καὶ Παλαιοκαθολικισμός, Ἀθῆναι 1896, σ. 7 ἐξ.). Καὶ ὁ J. J. Overbeck, Die Bonner Unions-Conferenzen, oder Altkatholicismus und Anglicanismus in ihrem Verhältniss zur Orthodoxie, Halle 1876, σ. 6-7, διαπιστοῖ, ὅτι καὶ κατὰ τὸν Ignaz von Döllinger ist «die echte Nachfolgerin der alten Kirche der ersten unverdorbenen Jahrhunderte» längst dahin und nicht mehr auf dem Erdball zu finden. Die Gelehrten müssen sie erst wieder aus den zerstreuten Trümmern, aus den membris disiectis, auf dem Wege antiquarischer Forschung aufs Neue construiren. Er sagt nämlich in dem fünften Vortrag «über die Wiedervereinigung der christlichen Kirchen» (Augsburger Allgem. Zeitung No 61,1, März 1872, S. 903): «Wer immer an Christus glaubt, wer sein Vaterland liebt, der kann sich der Erwartung nicht verwehren, dass eine nicht allzuferne Zukunft eine Kirche brinken werde, welche in ihrer gereinigten Gestalt als die echte Nachfolgerin der alten Kirche der ersten unverdorbenen Jahrhunderte Raum und Anziehungskraft haben wird für die jetzt noch Geschiedenen — eine Kirche, in welcher Freiheit mit Ordnung, Zucht und Sitte und Glaubensreinheit mit Wissenschaft und ungehemmter Forschung sich wird vertragen können». Παρὰ ταῦτα ὅμως, παρατηρεῖ ὁ Overbeck, «die Orthodox-Katholische Kirche ist anerkanntermassen auf dem Boden der ungetheilten Christenheit stehen geblieben, hält heute noch eben so unverän-

Π.χ. κατὰ τὸν παλαιοκαθολικὸν θεολόγον E. Gaugler, «ἡ Ῥωμαϊκὴ καὶ αἱ ἄλλαι ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίαι, ὅπωςδὴποτε καὶ ἂν θέλωσι νὰ ὀνομάζωνται, εἶναι μερικαὶ Ἐκκλησίαι. Ἐκάστη ἐξ αὐτῶν κρύπτει ἐν ἑαυτῇ ἐν μέρος τοῦ ἀγαθοῦ τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ἀλλ' οὐδεμία κατέχει πάσας τὰς ιδιότητας τῆς πρώτης Ἐκκλησίας ἄνευ μειώσεως ἢ αὐξήσεως διὰ μεταγενεστέρου θρησκευτικοῦ ἀγαθοῦ... Ἐὰν οὐδεμία πλέον Ἐκκλησία δύναται νὰ εἶναι σύνολος ἡ Ἐκκλησία, ποῦ λοιπὸν εἶναι ἡ ἀληθὴς Ἐκκλησία; Εἰς τοῦτο δύναται νὰ δοθῇ μόνον ἡ ἀπάντησις: ἐν πάσαις ταῖς Ἐκκλησίαις... Ἡ ἀληθὴς Ἐκκλησία συναποτελεῖται ἐκ χριστιανῶν, ἀνηκόντων εἰς διαφόρους Ὁμολογίας, οἵτινες ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ ζωγρηθέντες, εἶναι ἀφωσιωμένοι αὐτῷ ἐν πίστει καὶ ἐπιθυμοῦσι νὰ ὑπακούωσιν αὐτῷ ὡς τῷ ἑαυτῶν Κυρίῳ... Αἱ Ὁμολογιακαὶ Ἐκκλησίαι εἶναι ὁδηγοὶ πρὸς τὴν ἀληθεῖ Ἐκκλησίαν»¹. Ἀλλὰ καὶ ἡ Κατήχησις τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ὀλλανδίας περιεκτικῶς καὶ ἀσαφῶς πως ἐκφράζεται οὕτως: «Ἀνήκουσι πᾶσαι αἱ «Ἐκκλησίαι» τῆς ἐποχῆς ἡμῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ; Μία Ἐκκλησία ἀνήκει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἐὰν διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ζωῆς της ἀποδεικνύει, ὅτι ἀποτελεῖ ἐν μέρος τῆς «μιας, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας»².

Κρίνων τὴν ἀντορθόδοξον ταύτην θεωρίαν ὁ X. Ἀνδρουτσος, σὺν τοῖς ἄλλοις, γράφει: «Ἡ ἀντίθεσις τῆς ἰδέας καὶ πραγματικότητος καὶ ἡ κατ'αὐτὴν

dert alle Dogmen wie vor dem grossen Schisma, und es ist noch keinem Menschen gelungen nachzuweisen, dass sie auch nur die geringste Aenderung in den Dogmen vorgenommen habe. Es ist also sonnenklar, dass sie die Kirche der Verheissung ist, da der h. Geist sie im Vollbesitz der Wahrheit erhalten hat». Πρὸς. καὶ κατωτέρω σ. 39 ἐξ., ἐνθα μετὰ τῶν ἄλλων παρατηρεῖ: «Die Zweig-Kirchen-Theorie ist eine abenteuerliche-theologische-Grille, die den armen katholisirenden Anglikaner aus der Verlegenheit helfen und die unausfüllbare Kluft zwischen seiner und der wirklichen Katholischen Kirche überbrücken soll» (αὐτόθι σ. 40).

1. E. Gaugler, Vom Sinn der Kirche, ἐν IKZ. 13 (1923) 188, 189.

2. Παρὰ A. Rinkel, Die Lehre von der Kirche... IKZ. 39 (1949) 5. Καὶ ὁ R. Keussen γράφει, ἐνθ' αὖν. σ. 46-47: «Insofern ist die Kirche auch in ihrer sichtbaren Erscheinung durchaus nicht eine «vollkommene-Gemeinschaft», sondern ein menschlich — geschichtliches-Gebilde mit allen Begrenzungen, die solchen eigen zu sein pflegen. Das tritt am deutlichsten in ihrer Spaltung, in ihrem Zerfall, in eine Reihe von oft völlig gegensätzlichen kirchlichen Gemeinschaftsformen zutage. Keine von diesen kann darum den überheblichen Anspruch vertreten, die «alieinseligmachende Kirche» zu sein. Diesen Anspruch könnte höchstens die Kirche Christi in ihrer vollkommenen Erscheinung erheben, für die es aber unter den geschichtlich gewordenen Kirchen kein Bild und Gleichnis gibt. Die Kraft, selig zu machen, eignet also nur der unsichtbaren Kirche, die den Geist Christi in sich birgt, den Geist der erlösenden Gottesliebe. Wo immer dieser Geist lebendig ist und wirksam wird, ist das Reich Gottes im kommen. So dient die Kirche dem kommenden Gottesreich».

διάκρισις τῆς Ἐκκλησίας εἰς ἰδανικὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς πολυειδεῖς ἱστορικοὺς τύπους κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πεπλανημένους, τελειομένους δὲ καὶ συναναβαλόντας σὺν τῷ χρόνῳ πρὸς τὸ ἀνέφικτον ἰδανικὸν τῆς Ἐκκλησίας, πρὸς ὅ,τι ὀφείλει νὰ εἶναι ἡ Ἐκκλησία, εἶναι θεωρία οὔτε πρὸς τὰ πράγματα συνάδουσα, φθείρουσα δὲ καὶ ἀναιροῦσα μετὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ θετικὸν καὶ ὠρισμένον τῆς Ἀποκαλύψεως περιεχόμενον... Ὁμοίως δὲ ἡμαρτημένως εἴρηται, ὅτι ἡ ἰδέα τῆς Ἐκκλησίας ἀπεικάζεται οὐχὶ ἐν ὠρισμένῳ τύπῳ, ἀλλ' ἐκφαίνεται ἐν ταῖς ποικίλαις τοῦ Χριστιανισμοῦ μορφαῖς, τῇ Ὁρθοδόξῃ, τῷ Παπισμῷ καὶ τῷ Προτεσταντισμῷ, ὧν ἐκάστη παρίστησι μίαν αὐτῆς ἀληθῆ ὅψιν, πᾶσαι δ' ὁμοῦ ἀναπληροῦσαι ἀλλήλας συναποτελοῦσιν ἐν τελειοτέρῳ μέτρῳ τὴν ὅλην χριστιανικὴν οὐσίαν.... Ἡ ἀποδοχὴ πολλῶν χριστιανικῶν μορφῶν, ἐμφαινουσῶν καὶ ἀπὸ κοινοῦ ἀναπληρουσῶν τὸ ἰδεῶδες τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ἀναιρεῖ μὲν τὴν Ἐκκλησίαν, συναναιρεῖ δὲ καὶ τὸ ὅλον τῆς Ἀποκαλύψεως περιεχόμενον... Ἐὰν δὲ δὲν ὑπάρχη σταθερὰ καὶ ὠρισμένη Ἐκκλησία, τῆς Ἀποκαλύψεως ἀνεπισημῆς φορεῦς, ἀλλὰ πᾶσαι αἱ χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι ἀποτελοῦσι μέρη ἰσοδύναμα καὶ ἰσόκυρα τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι φανερόν ὅτι ἡ μὲν Ἀποκάλυψις οὐδὲν σταθερόν καὶ παραμόνιμον ἔχει νὰ ἀποκαλύψῃ, ἀλλὰ ποικίλον τι καὶ κατὰ τὰς δόξας καὶ προϋποθέσεις τῶν προσώπων ἐξαλλάσσον, οὐδὲν δ' ἀπομένει κριτήριον, δι' οὗ θὰ δυνηθῇ τις ἐκ τῆς ποικίλης καὶ ἀντιφατικῆς ἐκδοχῆς τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν ἅμα μὲν νὰ διακρίνῃ τὴν ἀληθῆ διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου, ἅμα δὲ νὰ πορισθῇ πεποιθήσιν ἀσφαλῆ περὶ τῆς ἀξιοπιστίας καὶ ἀληθείας ὧν πιστεύειν¹.

Συναφῶς ὠμίλησεν ἐνώπιον τῆς Δ' Πανορθόδοξου Διασκέψεως καὶ ὁ ἀρχιμ. Σεραφεῖμ Aleksiev, ἀνακοινώσας ὅτι «οἱ Παλαιοκαθολικοὶ παραδέχονται τὴν περὶ Ἐκκλησίας θεωρίαν τῶν κλάδων καὶ ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τῶν συνέδρων ἐπὶ τοῦ ὁμολογιακοῦ συγκρητισμοῦ αὐτῶν, δηλὰ δὴ ἐπὶ τῆς τάσεως πρὸς ἔνωσιν πρὸς τὰς ἄλλας Ὁμολογίας ἐπὶ τῇ βάσει ἐνὸς δογματικοῦ μινιμαλισμοῦ, προσεπιδηλώσας ὅτι ἡ τάσις αὕτη ὠδήγησε τοὺς Παλαιοκαθολικοὺς εἰς μυστηριακὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ προτεσταντικῶν ἐκκλησια-

1. X. Ἀνδρούτσου, μν. ἔ. σ. 10, 12. Τοῦ αὐτοῦ, Συμβολικὴ ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου, ἔκδ. β', Ἀθήναι 1930, σ. 104 ἐξ. Συναφῶς καὶ ὁ Π. Μπρατσιώτης, Αἱ Ἀγγλικανικαὶ χειροτονίαι ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου, ἔκδ. β', Ἀθήναι 1966, σ. 29, παρατηρεῖ: «Ἡ κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ὑπὸ τῶν λεγομένων Ἱρακταριανῶν, μάλιστα δὲ ὑπὸ τοῦ Pusey (ἐν τῷ ἔργῳ του «*Irænikon*») (συστηματοποιηθεῖσα καὶ ὑπὸ τῶν Παλαιοκαθολικῶν εὐθὺς ἐξ ὑπαρχῆς οἰκειοποιηθεῖσα, κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους χρόνους εὐρυνθεῖσα, χαρακτηριστικὴ καὶ διαφωτιστικὴ «θεωρία περὶ τῶν κλάδων» (Branch Theory), ἀποτελεῖ ἀνάπτυξιν θεμελιώδους προτεσταντικῆς δόξης. Ἡ θεωρία αὕτη τυγχάνει ὅλως ἀπαράδεκτος ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου, καὶ ἐν τοῖς τοῖς ὑπόκειται ὡς βάσις τῆς λεγομένης Οἰκουμενικῆς Κινήσεως (Faith and Order)...». Πρβλ. καὶ Π. Τρεμπέλα, Ἡ ἐν Βελιγραδίου Πανορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ, Ἀθήναι 1967, σ. 43-44.

στικῶν κοινοτήτων»¹. Ὁμοίως καὶ ὁ S. Zankow ἐνώπιον τοῦ εἰρημένου ἰ' παλαιοκαθολικοῦ συνεδρίου ἐδήλωσεν, ὅτι «πολλοὶ ἐκ τῶν Παλαιοκαθολικῶν φρονοῦσιν, ὅτι «πᾶσαι αἱ χριστιανικαὶ Ὁμολογίαι ἔχουσι τὰ ἴδια δικαιώματα, ἀλλ' οὐδεμία δικαιουῖται νὰ θεωρῇ ἑαυτὴν ὡς τὴν μόνην σώζουσαν· ἐκ τούτου ἔπεται, ὅτι οὐδεμία δύναται νὰ εἶναι τὸ ἰδεῶδες διὰ πάσας τὰς λοιπὰς». Ἐτι πλέον, ἐξεφράσθησαν προσφάτως ὑπὸ Παλαιοκαθολικῶν γινώμαι, χαρακτηρίζουσαι εὐθέως τὴν πεποίθησιν τῶν Ὁρθοδόξων περὶ Ἑκκλησίας ὡς «υπεράλπειον» (ultramontant) καὶ προσθέτουσαι: «ἐὰν ἡ τοιαύτη περὶ Ἑκκλησίας ἔννοια ἤθελεν εἶναι πράγματι γενικὴ διδασκαλία τῆς Ὁρθοδόξου Ἑκκλησίας, τότε δὲν θὰ ἦτο δυνατὴ ἀπὸ παλαιοκαθολικῆς πλευρᾶς ἀνακίνησις τῶν ἐνωτικῶν διαπραγματεύσεων». Ἡ τὸ ζήτημα διατυποῦται θετικῶς οὕτως: «ἡ ἐξωτερικὴ ἐνότης τῆς χριστιανικῆς Ἑκκλησίας ἀπώλετο ὁλοσχερῶς· αἱ καθ' ἑκάστον Ἑκκλησίαι εἶναι μερικαὶ Ἑκκλησίαι καὶ ἐκάστη ἐξ αὐτῶν κρύπτει ἐν ἑαυτῇ μέρος τοῦ ἀγαθοῦ τῆς ἀρχαίας Ἑκκλησίας, ἀλλ' οὐδεμία κατέχει πάσας τὰς ιδιότητας τῆς πρώτης Ἑκκλησίας ἄνευ προσθαιρέσεων καὶ ἀναμείξεων μετὰ μεταγενεστέρων θρησκευτικῶν ἀντιλήψεων, οὐδεμία δικαιουῖται νὰ θεωρῇ ἑαυτὴν ὡς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ ναὸν τοῦ Θεοῦ· ἡ ἀληθὴς Ἑκκλησία εὐρίσκεται ἐν πάσαις ταῖς Ἑκκλησίαις· πᾶσαι αἱ μερικαὶ Ἑκκλησίαι ἄγουσιν εἰς τὴν ἀληθῆ Ἑκκλησίαν». Δὲν γνωρίζω, ἂν παρόμοιοι ἀντιλήψεις περὶ Ἑκκλησίας διαφέρωσι πολὺ τῆς εὐρέως διαδεδομένης προτεσταντικῆς ἀντιλήψεως, ἥτις κατ' οὐσίαν εἶναι αὕτη: Μετὰ τὴν διαίρεσιν ἡ οἰκουμενικὴ Ἑκκλησία κατέρρευσεν εἰς συντρίμματα, οὕτως ὥστε σήμερον δὲν ὑφίσταται συγκεκριμένη τις οἰκουμενικὴ καθολικὴ Ἑκκλησία· πᾶσαι αἱ Ὁμολογίαι παριστῶσιν αὐτὴν μόνον τμηματικῶς καὶ οὐχὶ ἐξ ἴσου ἀσφαλῶς καὶ ἐν οὐδεμιᾷ τούτων τυγχάνει αὕτη οὔτε τελείως οὔτε σχετικῶς ἐνσωματωμένη ὑπάρχουσι πράγματι διάφορα κεχωρισμένα ἀποσπάσματα «συντρίμματα» αὐτῆς»². Ἀντιθέτως ὁ J. J. Demmel γράφει: «Ἡ Ἑκκλησία εἶναι μία ἐνότης, παρὰ τὴν διάσπασιν αὐτῆς εἰς μεμονωμένας κοινότητας καὶ παρὰ τὴν διαφορὰν ἐν τῇ λατρείᾳ καὶ τῷ πολιτεύματι. Κατὰ τὸν ἐκ τῶν πρώτων ἡγετῶν τοῦ Παλαιοκαθολικισμοῦ J. Friedrich, «ὅστις ὁμολογεῖ τὸ ἀποστολικὸν σύμβολον καὶ εἶναι βεβαπτισμένος, ἀνήκει εἰς τὴν Ἑκκλησίαν· καὶ πᾶσαι αἱ χριστιανικαὶ Ὁμολογίαι, αἵτινες πληροῦσι τὴν ἀπαίτησιν ταύτην, συναποτελοῦσι τὴν Ἑκκλησίαν». Εἰδικῶς ἡ Παλαιοκαθολικὴ Ἑκκλησία ἔχει τὴν συνείδησιν, ὅτι «εἶναι καθολικὴ Ἑκκλησία. Ἐν τῇ γλωσσικῇ χρήσει ἐξισοῦται τὸ «ῥωμαιοκαθολικὸς» πρὸς τὸ «καθολικὸς» μᾶλλον ἐξ ἀγνοίας ἢ ἐξ ὑπερηφανείας. Ἀλλὰ διὰ τῆς αὐθαιρεσίας ταύτης θὰ ἀπεκλείετο ὁλόκληρος ἡ Ἀνατολικὴ Ὁρθόδο-

1. Βλέπ. Ἑλληνικὰ πρακτικὰ συνεδρίας 12.9. 1966, σ. 21.

2. S. Zankow, Die Beziehungen des Altkatholizismus zu den Orthodoxen Kirchen des Ostens, ἐν IKZ. 15 (1925) 223-224.

ξος Ἐκκλησία ἀπὸ τοῦ Καθολικισμοῦ, τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεῖ ἀνιστόρητον καὶ ἄδικον τερατωδίαν! Ὁμοίως ἡ ἐξίσωσις «ῥωμαιοκαθολικὸς»=«καθολικὸς» θὰ ἀντέκειτο εἰς τὴν ῥηθεῖσαν ἀρχὴν τοῦ Βικεντίου ἐκ Λειρίνης: «ὅ,τι πάντοτε, πανταχοῦ καὶ ὑπὸ πάντων ἐπιστεύθη καὶ ἐδιδάχθη, τοῦτο εἶναι καθολικόν»¹.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, τὴν ἀνωτέρω προτεσταντικὴν καὶ ὑπὸ τῶν Παλαιοκαθολικῶν υἱοθετηθεῖσαν ἀντορθόδοξον θεωρίαν περὶ «κλάδων» καὶ «συντριμμάτων» αὐτῆς ἀπορρίπτει ἡ ἡμετέρα Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ὡς ἀντιστρατευομένην εἰς τὸ ὀρθόδοξον δόγμα περὶ ὑπάρξεως μιᾶς ἀληθοῦς Ἐκκλησίας, ἣν ἱδρυσεν ὁ Κύριος, καὶ ἣτις εἶναι ἡ Ὁρθόδοξος Καθολικὴ Ἐκκλησία, ἡ «μία, ἁγία, καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία» τοῦ ἱεροῦ Συμβόλου τῆς πίστεως, ἣτις συνεχίζει κανονικῶς καὶ ἀδιακόπως καὶ κατ' εὐθειᾶν τὴν ἀρχέγονον Ἐκκλησίαν, ἅτε διαφυλάξασα ἀκεραίαν καὶ ἀναλλοίωτον τὴν ἀρχαιοπαράδοτον δογματικὴν διδασκαλίαν, ἄνευ προσθαφαιρέσεων ἢ νοθεῶν, ἀδιάκοπον καὶ κανονικὴν καὶ γνησίαν τὴν ἀποστολικὴν διαδοχὴν, ὡς καὶ ἀληθῆ καὶ ἀνόθευτον τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν καὶ τὸ κανονικὸν ἐπισκοπικόν — συνοδικὸν πολίτευμα τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων μετὰ τοῦ θησαυροῦ τῆς ἀρχαίας χριστιανικῆς λατρείας². Διὰ τοῦτο ἔχει αὕτη τὴν αὐτοσυνειδησίαν, ὅτι ἀποτελεῖ προέκτασιν καὶ συνέχειαν ἢ μᾶλλον ἐνότητα καὶ ταυτότητα τῆς ἀρχεγόνου Ἐκκλησίας, ἥς «τὴν δογματικὴν τῶν Ἀποστόλων διδασκαλίαν μέχρι τοῦ παρόντος ἀλώβητον ἐφύλαξεν», ὡς καὶ τὴν τῶν Συνόδων καὶ τῶν Πατέρων, «ὧν τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως ὡς πατρῶον κλῆρον φυλάττει ἄσυλον» ἄχρι τοῦ νῦν³, ἀπορρίπτουσα διὰ τοῦτο πάντα ἐκκλησιαστικὸν καὶ ὁμολογιακὸν συγκρητισμόν.

1. J. J. Demmel, μν. ξ. σ. 6,7.

2. Καὶ ὁ S. Zankow γράφει, αὐτόθι σ. 223-224, ὅτι «eine solche Auffassung von der Kirche keinen Anklang und noch weniger eine notwendige Zustimmung in der orthodoxen Kirche finden kann. Wir Orthodoxen können nicht die göttlich (und als sichtbare Grösse) gestiftete Kirche heute als blossе «Zweige» ohne Baum und Stamm-begreifen. Wir können nicht diese Kirche als-blosse abstrakte Projektion verstehen. Für uns ist die Kirche eine, heilige, katholische und apostolische sowohl als unsichtbares als auch als sichtbares Ganzes. Sie ist für uns nicht eine Organisation, sondern ein lebendiger ganzer Organismus. Daher können wir nicht ein Prinzip akzeptieren, das dazu führt, die Kirche in Kirchen, diese in Gruppen und Sekten und diese letzteren in Individuen zu zersplittern». Ἀντιθέτως «die Orthodoxen halten sich an das Prinzip, dass es eine, heilige, katholische und apostolische Kirche gab und auch (nach der Trennung) gibt, und zwar nicht nur unsichtbar, sondern auch reell, empirisch. Diese Kirche ist (schon geschichtlich betrachtet) die Kirche, die der alten («ungeteilten»), einen, katholischen Kirche gehörte und die bis auf den heutigen Tag sich auf dem Boden der ökumenischen Kirche erhalten hat. Diese Kirche ist die Orthodoxe Kirche. Diejenigen christlichen Kirchen (oder Gemeinschaften), die sich auf diesem Boden nicht erhalten haben (die sich von ihm trennten), können nicht als die ökumenische Kirche betrachtet werden».

3. Θεοδωρητος Κύρου, Ἐπιστ. 89. Migne P.G. 83, 1284.

Ἐκ πάντων τῶν προειρημένων συνάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐν τῇ περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ ἰδίᾳ τῆς φύσεως τῆς Ἐκκλησίας διδασκαλίᾳ τῶν Παλαιοκαθολικῶν ὑφίστανται σημεῖα τινὰ δυσχερῶς δυνάμενα νὰ συμβιβασθῶσι πρὸς τὴν Ὁρθοδοξίαν, ἕτερα δέ τινὰ τυγχάνουσιν ἀσαφῆ καὶ χρήζοντα διασαφήσεως καὶ ἐπεξηγήσεως. Ταῦτα λοιπὸν καὶ ἕτερα τινὰ συναφῇ σημεῖα, ἅτινα ἐν συνεχείᾳ θέλομεν θίξει, δεόν νὰ διευκρινήσῃ ὁ ἀρξόμενος ὀρθοδοξοπαλαιοκαθολικός θεολογικός διάλογος τῆς ἀληθείας, ἵνα ὁδηγήσῃ τοὺς ἐκατέρωθεν θεολόγους εἰς προσέγγισιν τῶν διαφορουσῶν ἀπόψεων ἢ μᾶλλον εἰς ταύτισιν αὐτῶν, διότι φαίνεται ἡμῖν, ὅτι κατ' οὐσίαν δὲν διαφωνοῦσιν αἱ ἐχόμεναι τῆς αὐτῆς ἀρχαιοπαραδότου ἐκκλησιολογικῆς διδασκαλίας δύο Ἐκκλησίαι ἡμῶν¹, ἢ τοῦλάχιστον δύνανται νὰ συμφωνήσωσιν αὗται μὲ βάσιν καὶ κριτήριον τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τῆς γνησίας Ἱερᾶς Παραδόσεως, ἃς ἀμφοτέροι δέχονται, δεδομένου ὅτι οἱ Παλαιοκαθολικοὶ ἀπ' ἀρχῆς καὶ πάντοτε καὶ κατ' ἐξοχὴν διὰ τῆς ἐχούσης αὐθεντικὴν συμβολικὴν σημασίαν «Δηλώσεως τῆς Οὐτρέχτης» διεκήρυξαν πιστὴν ἐμμονὴν ἐν τῇ ἀποστολικῇ καὶ καθολικῇ πίστει καὶ τῇ παραδεδομένῃ δομῇ (Struktur) τῆς ἀρχαίας ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας τῆς πρώτης χιλιετηρίδος².

Ἄν λοιπὸν ὄντως ἡ τοιαύτη διακήρυξις αὐτῶν εἶναι πραγματικὴ — καὶ ἐπ' αὐτοῦ οὐδεμία ἀμφιβολία δύναται νὰ ὑπάρχῃ —, δὲν δύνανται ἀλλ' ἢ ἐν τῇ περὶ τῆς οὐσίας τῆς Ἐκκλησίας διδασκαλίᾳ νὰ συμφωνήσωσιν οἱ Παλαιοκαθολικοὶ μὲ τὴν πιστῶς καὶ κανονικῶς καὶ ἀδιακόπως συνεχίζουσαν τὴν ἀρχαίαν

1. Τοῦτο ἐτόνισε καὶ ὁ παλαιοκαθολικός ἐπίσκοπος Eduard Herzog ἐν τῇ ἐν ἔτει 1920 συναντήσει Ὁρθοδόξων καὶ Παλαιοκαθολικῶν ἐν Γενεύῃ, προσθέσας «dass er keine wesentlichen und ernsthaften Hindernisse für eine vollständige Vereinigung der beiden Kirchen sehe». (Ἡπαρὰ S. Z-a-n-k-o-w, Beziehungen zwischen Altkatholiken und Orthodoxen, ἐν IKZ. 52 (1962) 30. Ἐξ ἄλλου ὁ παλαιοκαθολικός θεολόγος E. G a u g l e r γράφει, ὅτι ἡ παλαιοκαθολικὴ κίνησις βαίνει «offen und verborgen zwischen einem wirklichen Katholizismus, der nur der ganzen Kirche die Wahrheit und göttliche Macht zusprach, und einem Katholizismus hierarchischer Überspitzung, der Lehramt und Kirche, Gemeinde und Führung in gefährlicher Weise trennte und so das Wesen der Kirche ins Rechtliche verzerrte. Jener wirkliche Katholizismus lebt heute noch am reinsten in den Orthodoxen Kirchen des Ostens, dieser juristische Katholizismus fand eben seine letzte Ausgestaltung in den Dekreten des vatikanischen Konzils». (Die Geschichte der altkatholischen Bewegung», ἐν Ekklesia τ. III, σ. 38-39). Παρόμοιαι διαπιστώσεις καὶ ὁμολογίαι ἐγένοντο καὶ ὑπὸ πολλῶν ἄλλων Παλαιοκαθολικῶν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἐπανελήφθη, ὅτι «nach allgemeiner Ansicht und vielen Äusserungen führender Altkatholiken die uns nächststehende, als einzige durch keine Differenzen des Bekenntnisses von uns geschiedene Konfession die Orthodoxe ist». (P. A m i e t, Gedanken zu unserem Verhältnis zu den Orthodoxen, ἐν «Altkathol. Jahrbuch» 1966, σ.39). Βλέπ. καὶ τὰς ἀνωτέρω παρατεθείσας πεποιθήσεις τοῦ νῦν Ἀρχιεπισκόπου Οὐτρέχτης A. R i n k e l.

2. Ἀνωτέρω σ. 184.

ήνωμένην καὶ ἀδιαίρετον Ἐκκλησίαν Ὁρθόδοξον Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, θεωρουμένην «als den lebendigen Zeugen der Struktur der Alten Kirche and als den legitimen Anwalt ihrer religiösen Substanz und ihrer Charismen und gerade nicht nach dem Schema einer Konfessionskirche»¹. Ἐντεῦθεν καὶ ἐὰν πράγματι οἱ Παλαιοκαθολικοὶ «ἐπιθυμῶσι νὰ συναντηθῶσι μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ ἐξευρεθῇ ἡ ὁδός, δι' ἧς θᾶπτον ἢ βραδύτερον θὰ πληρωθῇ ὁ κοινὸς οὗτος πόθος, ἀφοῦ καὶ καθ' ἡμᾶς βάσις τῆς ἐνώσεως εἶναι ἡ διδασκαλία τῆς ἀδιαίρετου Ἐκκλησίας»². Ἀλλως τε ἀκριβῶς ἐπειδὴ οἱ Παλαιοκαθολικοὶ ἀπ' ἀρχῆς ἐπίστευον, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία διεφύλαξεν ἀκεραίαν καὶ ἀνόθευτον τὴν διδασκαλίαν καὶ ἀναλλοιώτους τοὺς ἀρχετύπους χαρακτῆρας τῆς ἀρχηγόνου Ἐκκλησίας, διὰ τοῦτο ἐκαλλιέργησαν ἀρχῇθεν στενὰς σχέσεις μετ' αὐτῆς οἱ ἀρχηγέται αὐτῶν, (συνεχιζομένης μέχρι σήμερον ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης καὶ ὁλονὲν κρατυνομένης), ἐκφράσαντες ἤδη ἐν τῷ πρώτῳ ἐν Μονάχῳ συνεδρίῳ αὐτῶν τῷ 1871 τὴν ἐλπίδα ἀμέσου ἐνώσεως μετὰ τῶν Ὁρθοδόξων, «ὧν ὁ χωρισμὸς (ἀπὸ τῆς Ῥώμης) ἐγένετο ἄνευ ἀναγκαίων αἰτιῶν καὶ στηρίζεται οὐχὶ ἐπὶ ἀσυμβιβάστων δογματικῶν διαφορῶν»³. Στηριζόμενοι λοιπὸν ἐπὶ τῆς ἀνωτέρω καὶ ἄλλων μεταγενεστέρων ὁμοίων διακηρύξεων τῶν Παλαιοκαθολικῶν περὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας⁴, δυνάμεθα νὰ συμμερι-

1. W. Küppers, Die alt - Katholische Kirchengemeinschaft und die Orthodoxie, ἐν «Alt-kathol. Jahrbuch» 1966, σ. 35.

2. X. Ἀνδροῦτσου, μν. ξ. σ. 69.

3. Βλέπ. U. Küry, μν. ξ. σ. 425.

4. Οὕτως «εἰκλάρην, 1922, in Utrecht die versammelten Bischöfe und Priester der altkatholischen Kirche der Niederlande, dass sie «ohne Einschränkung den katholischen Charakter der griechischen oder morgenländischen Kirche anerkennen». In demselben Jahre erklärte Bischof Eduard Herzog in seinem Schreiben an den Patriarchen von Konstantinopel, dass «ein Jahrtausend (d. h. bis zum heutigen Tage)... hielt das ökumenische Patriarchat (also die Orthodoxe Kirche)... streng am Glaubensbekenntnis der ungeteilten Kirche und an der apostolischen Kirchenverfassung fest» und fügte hinzu die Zuversicht, dass dieses Patriarchat oder diese Orthodoxe Kirche «ein Zeichen der Einigkeit und des Friedens werde für die ganze christliche Kirche»... War nicht derselben Überzeugung, nämlich, dass die Orthodoxe Kirche den Charakter der ökumenischen Kirche erhalten habe, auch Döllinger? Sind so selten in der altkatholischen Kirche auch Behauptungen wie diese, dass «die Orthodoxe Kirche das ihr anvertraute apostolische Erbe treu und unverfälscht bewahrt, sich keine Neuerungen in Glaubenssachen zuschulden kommen lasse, von manchen Missbräuchen der römischen Kirche sich frei erhalten hat? » Soll ich, kann ich angesichts solcher klaren Äusserungen und autoritativer Erklärungen pessimistisch bleiben darüber, dass die altkatholische Kirche nicht genug Liebe und Verständnis für die allgemeine Anschauung der Orthodoxen Kirche über den Kirchenbegriff zeigen wird?». (S. Zankow, ἐνθ' ἂν. ΙΚΖ. 15 (1925) 224-225. Πρὸς τοῦτοις καὶ ὁ W. Küppers (ἐνθ' ἂν. σ. 33 ἐξ.) ἐξῆρεν ἐπ' ἐσχάτων τὴν ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς

σθῶμεν τὴν ἐλπίδα τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων, ὅτι «ἡ τῶν Παλαιοκαθολικῶν Ἐκκλησία, ἡ νέα αὕτη κατὰ τῶν αὐθαιρεσιῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας διαμαρτύρησις, διακηρύξασα ἑαυτὴν ὡς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἐκκλησίας τῶν ἐπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἵσταμένην, ὁμολογουμένως ἐγγύτατά ἐστι τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ»¹, καὶ ἐπομένως δὲν εἶναι δυνατόν ἀλλ' ἢ νὰ συμφωνήσῃ αὕτη διὰ τοῦ ἀρξομένου ὀρθοδοξοπαλαιοκαθολικοῦ θεολογικοῦ διαλόγου καὶ ἐν τῷ πρωταρχικῷ τούτῳ θέματι τῆς Ἐκκλησιολογίας, διότι ἄνευ πλήρους ἐπ' αὐτοῦ συμφωνίας φοβούμεθα ὅτι μάταιος θέλει ἀποβῇ ὁ περαιτέρω διάλογος μεταξύ Ὁρθοδόξων καὶ Παλαιοκαθολικῶν, ὡς ἐπ' ἴσης καὶ ὁ ἐπικείμενος γενικώτερος μεταξύ Ὁρθοδόξων καὶ ἐτεροδόξων θεολογικὸς διάλογος.

(Συνεχίζεται)

Ἐκκλησίας συνέχισιν τῆς ἀρχαίας ἀδιαίρετου Ἐκκλησίας ἢ τὴν «Kontinuität der ungeteilten Alten Kirche; diese Kontinuität wird dabei der ostkirchlichen Orthodoxie in einem wesentlich höheren Grade zugesprochen als der grundsätzlich ebenfalls aus ihr lebenden, jedoch durch verschiedene dogmatische Neuerungen belasteten Römischen Kirche im Westen» τὴν πιστὴν διαφύλαξιν τῆς παρακαταθήκης τῆς πίστεως καὶ τὴν πληρότητα τῆς καθολικότητος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας: «in der Ostkirche erscheint die Fülle der Katholizität und das Charisma der Treue gegenüber dem Depositum gewahrt» ἐτι δὲ «... ihrem Martyrium und ihrem religiösen und theologischen Reichtum hinüber—und—aufgeschaut wird. Vor allem achtet und wertet die Altkatholische Kirche aber auch das Gewicht der orthodoxen Teilnahme an der ökumenischen Bewegung. Die Festigkeit und notfalls auch Kompromisslosigkeit des orthodoxen Eintretens für die Ökumene in der Zeit und nicht nur im Raum, für den sakramentalen und pneumatischen Mysteriencharacter der Kirche, für die einzigartige Bedeutung der alten Konzilien, für das altkirchliche Bischofsamt und vieles andere werden in diesem Zusammenhang nicht nur als ehrwürdige Eigentümlichkeiten einer historisch «alten» Kirche gewertet, sondern als aus dem Ursprünglichen genährtes Zeugnis für die grundlegende und normative Wahrheit selbst verstanden». Παρὰ τινὰς δὲ ἐν συνεχείᾳ διατυπούμενας ἐπιφυλάξεις, καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα: «öffnet sich in der Begegnung der Altkatholischen und Orthodoxen Kirchen der Blick für das wahrhaft und bleibend Gemeinsame: Sie erkennen sich als Eines in der Einheit der Kirche selbst!» Βλέπ. καὶ A. Rinke, Altkatholische und Orthodox, ἐν IKZ. 51 (1961) 257 ἔξ.

1. Ἡ περὶ τῶν σχέσεων τῶν Αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ περὶ ἄλλων γενικῶν ζητημάτων πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ ἐγκύκλιος τοῦ 1902... σ. 19.